

TURISTIČKA PONUDA GRADA SLUNJA

Cindrić, Anamarija

Undergraduate thesis / Završni rad

2020

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Karlovac University of Applied Sciences / Veleučilište u Karlovcu**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:128:720692>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-31**

VELEUČILIŠTE U KARLOVCU
Karlovac University of Applied Sciences

Repository / Repozitorij:

[Repository of Karlovac University of Applied Sciences - Institutional Repository](#)

zir.nsk.hr

DIGITALNI AKADEMSKI ARHIVI I REPOZITORIJI

VELEUČILIŠTE U KARLOVCU
POSLOVNI ODJEL
STRUČNI STUDIJ UGOSTITELJSTVA

Anamarija Cindrić

**TURISTIČKA PONUDA
GRADA SLUNJA**

ZAVRŠNI RAD

Karlovac, 2020.

Anamarija Cindrić

TURISTIČKA PONUDA GRADA SLUNJA

ZAVRŠNI RAD

VELEUČILIŠTE U KARLOVCU
POSLOVNI ODJEL
STRUČNI STUDIJ UGOSTITELJSTVA

Kolegij: Osnove turizma

Mentor: dr.sc. Mateja Petračić, viši pred.

Matični broj studenta: 0621614002

Karlovac, srpanj 2020.

SAŽETAK

Grad Slunj postoji više od 6 stoljeća, a razvijati se počinje kada obitelj Frankopana na dar dobije Drežničku županiju. Nakon toga se razvijaju Rastoke, grade se mlinovi te mlinarenje postaje glavna djelatnost.

Danas se grad Slunj nalazi u Karlovačkoj županiji, na cesti koja vodi prema Plitvičkim jezerima te srednjem i južnom Jadranu.

Cilj ovog rada je prezentiranje turističke ponude grada Slunja. Turistička ponuda je obrađena kroz atraktivne, komunikativne i receptivne faktore.

Također su prikazani broježani podaci o broju noćenja i dolazaka turista u posljednje 3 godine. Na kraju rada izneseno je vlastito mišljenje autora o mogućnosti budućeg razvoja turizma u gradu Slunju.

Ključne riječi: grad Slunj, turistička ponuda, turizam, Rastoke

SUMMERY

The town of Slunj exists for more than a six centuries. It is development began when the Frankopan familiy received the Drežnik country as a gift. After that also began the development of Rastoke settlement, water mills are being built and milling became the main activity.

Today, town of Slunj is located in Karlovac country, on the road that leads to Plitvice lakes and to the central and south parts of the Adriatic sea.

The main goal of this paper work is to present the tourist offer of town Slunj. The offer is being considered through three factors- attractiveness, communication and receptivity.

This paper work also includes figures, considering number of overnight stays and tourist arrivals in past three years. In the end, there is an authors personal opinion about possibilities of future tourist development of the town of Slunj.

Keywords:town of Slunj, tourist offer, tourism, Rastoke

SADRŽAJ

1. UVOD	1
1.1. Predmet i cilj rada.....	1
1.2. Izvori i metode prikupljanja podataka	1
1.3. Sadržaj i struktura rada	1
2. GRAD SLUNJ KROZ POVIJEST DO DANAS	2
2.1. Grad Slunj kroz povijest	2
2.2. Grad Slunj danas.....	3
3. TURISTIČKA PONUDA GRADA SLUNJA.....	7
3.1. Atraktivni faktori grada Slunja.....	8
3.1.1. Rastoke	8
3.1.1.1. Rastoke i Plitvička jezera- uzajamni odnosi i razvojne mogućnosti	11
3.1.2. Napoleonov magazin i stari grad Slovin	12
3.1.3. Crkva Presvetog Trojstva	13
3.1.4. Rodna kuća Milana Neralića.....	14
3.1.5. RijekeSlunjčica i Korana.....	15
3.1.6. Gastronomska ponuda grada Slunja	18
3.2. Komunikativni faktori grada Slunja	19
3.3. Receptivni faktori grada Slunja.....	21
3.3.1. Usporedba dolaska i noćenja turista prema zemljama	25
3.3.2.Usporedba dolaska i noćenja prema vrsti turista	27
4. SPECIFIČNI OBLICI TURIZMA GRADA SLUNJA	28
4.1. Kulturni turizam	28
4.2. Ribolovni i lovni turizam.....	29
4.3. Manifestacijski turizam	30
4.4. Sportsko – rekreacijski turizam.....	32
5. PROMOTIVNE AKTIVNOSTI TURISTIČKE ZAJEDNICE SLUNJA	36
6. MOGUĆNOST BUDUĆEG RAZVOJA TURIZMA U GRADU SLUNJU	37
7. ZAKLJUČAK.....	39
POPIS LITERATURE	41
POPIS TABLICA.....	43
POPIS ILUSTRACIJA.....	44

1. UVOD

1.1. Predmet i cilj rada

Predmet ovog rada je turistička ponuda grada Slunja. U teorijskom dijelu obrađen je pojam turističke ponude, koja je podijeljena na atraktivne, komunikativne i receptivne faktore. Praktični dio se odnosi na razradu svakog od faktora na primjeru grada Slunja.

Cilj rada je prikazati razvoj turizma i gospodarstva u gradu Slunju od prošlosti do sada, te ukazati na mogućnosti budućeg razvoja turizma.

1.2. Izvori i metode prikupljanja podataka

Podaci za izradu rada su različiti stručni izvori. Korištene su knjige, novinski članci, te različiti letci vezani za temu. Također su korištene različite Internet stranice. Metode prikupljanja podataka koje su korištene su metoda desk istraživanja, metoda analize, klasifikacije i deskripcije.

1.3. Sadržaj i struktura rada

Rad je podijeljen na sedam cjelina. Započinje uvodom, zatim slijedi cjelina o razvoju grada Slunja kroz povijest do danas. Nakon toga slijedi teorijski dio turističke ponude. Nakon teorijskog dijela turističke ponude svaki od pojedinih faktora turističke ponude obrađen je na praktičnom primjeru, odnosno na primjeru grada Slunja. Sljedeća cjelina su specifični oblici turizma grada Slunja, a nakon njih slijede promotivne aktivnosti turističke zajednice grada Slunja. Na kraju rada se nalazi mogućnost budućeg razvoja turizma, zaključak, literatura, te popis tablica i ilustracija.

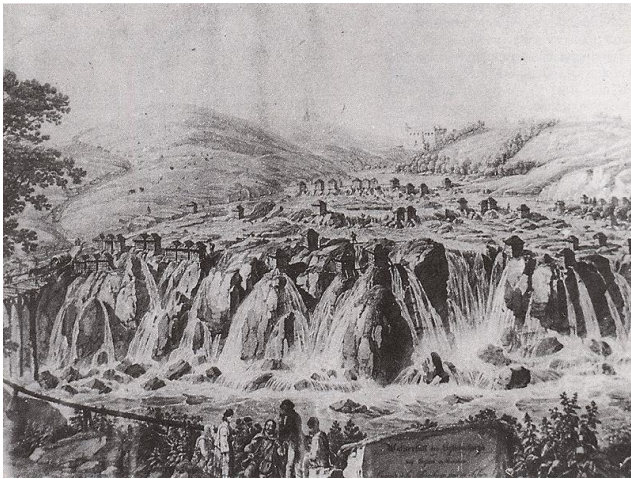
2. GRAD SLUNJ KROZ POVIJEST DO DANAS

Naredna cjelina je podijeljena na dva poglavlja. Prvo poglavlje sadrži povijest grada Slunja, od njegova nastanka, razvoja, sve do ratom uništenog grada. Drugo poglavlje, govori o Slunju nakon povratka stanovnika, o ponovnom razvoju i gospodarstvu koje se još uvijek oporavlja.

2.1. Grad Slunj kroz povijest

Godine 1323. kralj Karlo Robert obitelji Frankopana je darovao Drežničku županiju, i tada počinje razvoja grada Slunja. U pisanim izvorima već kao utvrđeni grad prvi put se spominje 1390. godine. Nakon izbora Ferdinanda Habsburškog za kralja i uspostave vojne granice Slunj postaje središte kapetanije. Od tada pa sve do danas je središte šireg prostora. Stanovnici postaju vojni obveznici, čime gube slobodu, a glavni zadatak im je obrana granice, te je prekinut gospodarski razvoj. Nakon reorganizacije Vojne Krajine, Slunj se počinje razvijati. U Rastokama se počinju graditi mlinovi, čime mlinarenje postaje glavna gospodarska djelatnost.

Slika 1: Grad Slunj i rastoke

Izvor: Potpisi krajeva, <https://potpisikrajeva.wordpress.com/2014/06/30/slunj-rastoke-korana-i-mreznica/> (10.06.2019.)

Početakom 19. stoljeća započela je Francuska vladavina koja je imala veliki utjecaj na razvoj infrastrukture. Gradile su se ceste, mostovi, magazini i drugi objekti koji su

služili za potrebe vojske, odnosno za čuvanje hrane i oružja. Iz doba francuske vladavine potječu vojni magazin i stari most preko rijeke Korane. Napoleonov maršal Marmont je postavio utvrđene granice i položaje prema Turcima i cijelo područje nazvao Kordun (fran. Cordon). Nakon francuske uslijedila je austrijska vladavina za vrijeme se koje se grade škole i civilne ustanove te obnavlja infrastruktura. Najvažniji pravac je cesta koja je iz smjera Karlovca, preko Slunja vodila dalje prema jugu. Urbanizacija grada Slunja započinje ukidanjem Vojne krajine i uvođenjem civilne vlasti, grad postaje tranzitno naselje i počinje se gospodarski razvijati. Razvoj grada je prekinut okupacijom 1991. godine kada je sve nesrpsko stanovništvo prognano iz Slunja. Progonstvo je završilo 06. kolovoza 1995. godine. Nakon povratka stanovnika u grad Slunj uslijedile su godine obnove i razvoja. Slunj je u povijesti nazivan na više načina, a do 70-tih godina prošlog stoljeća zvali su ga Slonj.

2.2. Grad Slunj danas

Grad Slunj se danas nalazi u sastavu Karlovačke županije i zauzima površinu od 392,54 četvorna kilometra. Obuhvaća 67 naselja koja su grupirana u tri teritorijalne jedinice (Općine Cetingrad i Rakovica, te grad Slunj) na području kojih živi 5. 067 stanovnika. Grad Slunj je jedinica lokalne samouprave u kojoj djeluju ustanove potrebne za funkcioniranje grada. Iako je grad u ratu uništen, do sada je obnovljena komunalna infrastruktura, vodoopskrba, crkve i ostala kulturna dobra. Prostor grada Slunja obilježava kraški reljef, te se na njegovu području nalaze tri veće rijeke (Korana, Slunjčica i Mrežnica). Također ga obilježava umjereno kontinentalna klima s blagim ljetima i umjereno hladnim zimama. Nalazi se na nadmorskoj visini od 258 metara.

Gospodarstvo grada Slunja nakon što je uništeno ratom, još uvijek se razvija. Prema podacima iz 2014. godine na području grada Slunja djeluje 160 poslovnih objekata, od toga 71 obrt i 89 trgovačkih društava. Gledano prema djelatnostima prevladavaju uslužne djelatnosti, zatim područje trgovine, prerađivačka industrija i na kraju poljoprivreda. Obrtništvo se najviše veže uz turizam, te samim time i ugostiteljstvo, trgovinu i uslužno zanatstvo. Najveći razvoj gospodarstva u gradu Slunju očituje se u turizmu i malom poduzetništvu, te ulaganjem u infrastrukturu u ruralnim područjima

potiču stanovnike na bavljenje ruralnim turizmom, ali i poljoprivredom. O tome najviše govori činjenica da je na području grada Slunja registrirano više od 300 poljoprivrednih gospodarstava koja se bave proizvodnjom autohtonih proizvoda.

Najveći potencijali grada su neograničene mogućnosti za odmor i rekreaciju, što dokazuju sve brojniji posjetitelji kako iz Hrvatske, tako i drugih dijelova svijeta. Bavljenje turizmom aktivno je samo tijekom turističke sezone, međutim izgradnjom turističke infrastrukture (projekt Vodene tajne Slunja, Stari grad Slovin), Slunj će dobiti mogućnost da turistima ponudi cjeloviti turistički proizvod. Područje grada Slunja spada u područje od posebne državne skrbi, te za sadašnje, ali i buduće poduzetnike nudi određene olakšice i pogodnosti.

Kao najveće vojno vježbalište u Republici Hrvatskoj vojni poligon „Eugen Kvaternik“ u Slunju izgrađen je 1965. godine u vrijeme Socijalističke Federative Republike Jugoslavije te je bio glavni centar obuke Jugoslavenske narodne armije. Republika Srpska Krajina okupirala ga je 17. studenog 1991. godine. Takvo stanje je trajalo sve dok nije oslobođen prilikom operacije „Oluja“ (06. kolovoza 1995.) kada je vraćen pod vlast Republike Hrvatske. Danas se poligon nalazi na granici između Korduna i Like, zapadno od Slunja. Osim što se teritorijalno nalazi na području Grada Slunja, još se nalazi na području pet okolnih općina (Tounj, Josipdol, Plaški, Saborsko i Rakovica). Teren poligona je vapnenički i krševit, kojim teče rijeka Mrežnica. Upravo zbog rijeke Mrežnice postoje određene indikacije da poligon utječe na zagađivanje okoliša tog kraja. Poligon se prostire na 240 kilometara kvadratnih, čime je jedan od najvećih u Europi, a ne samo u Hrvatskoj. U smjeru sjever – jug dug je 28 kilometara, dok je duljina njegove granice 88 kilometara. Najveću površinu poligona zauzima šuma. U prosjeku na poligonu dnevno boravi oko 600 vojnika, od toga 400–tinjak pripadnika Hrvatske kopnene vojske, 80–ak poslužitelja poligona, 20–ak pripadnika Središta za vojnu obuku te 20-ak pripadnika ostalih postrojbi. Kada se odvijaju velike vježbe na poligonu bude prisutno i preko 1500 ljudi. Godine 2009. izgrađen je novi restoran za potrebe vojske koja tamo boravi, te su uređena dva nova vježbališta za obuku (tzv. „Shoothouse“- objekt namijenjen simulaciji ratovanja u gradu i „Konvoj cesta“- služi vježbanju borbi u slučaju napada na konvoje). Poligon „Eugen Kvaternik“ opremljen je brojnim vježbalištima, raznim vojnim objektima, heliodromom, streljštima

i prostorom za uništavanje bojnih sredstava te kao takav služi vježbanju, obuci i školovanju te različitim ispitivanjima. Također jako je važan i usavršen sustav (MILES 2000) koji omogućuje realističnu taktičku obuku jer se sastoji od ispaljivanja laserskih zraka iz različitog oružja. „Sustav MILES naš je najvažniji alat za provedbu vježbi na zemljištu i ocjenjivanje satnijskog tima. Koristimo sustav naoružanja MILES IWS (*Individual Weapon System*) i imamo komplet za vježbu jednog satnijskog tima.“¹

Zbog opremljenosti i raznolikog terena (šume, brda, livade,...) poligon se spominje kao NATO-ov centar za obuku, te postoji mogućnost iznajmljivanja stranim vojskama. Velikim sredstvima za modernizaciju i opremanje poligona najviše su pridonijele Sjedinjene Američke Države, a tim sredstvima izgrađen je i vodoopskrbni sustav za poligon, grad Slunj, ali i okolna naselja.

„Ministarstvo obrane RH u skladu s Rješenjem Ministarstva zaštite okoliša, prostornog uređenja i graditeljstva od 27. travnja 2004. redovito provodi mjere zaštite okoliša i monitoring okoliša na vojnom vježbalištu " E. Kvaternik" kod Slunja.“² Mjere zaštite okoliša koje su se provodile ili se još provode na vojnom poligonu su: briga o zaštiti bilja od požara i održavanje šuma, održavanje lovišta i briga o divljači, zatvaranje upojnih jama koje se zamjenjuju nepropusnim septičkim jamama, sustav odvodnje otpadnih voda te ugradnja bio – diska, ugrađen je separator ulja i masti na mjestu gdje se peru tenkovi, ugradnja spremnika benzinske postaje u posude koje štite od prolijevanja (tankvane), sakupljanje i zbrinjavanje otpada koji nastaje izvođenjem određenih aktivnosti na poligonu, zaštita poljoprivrednog tla, prikupljanje komunalnog otpada u kante. Na poligonu postoji i mobilna jedinica koja sadrži dodatnu opremu (apsorbens krpa, PVC folija, metla, četka, zaštitne rukavice, ...), a nalazi se na lokaciji benzinske postaje, te spremnici za otpadna ulja, akumulatore i zauljeni otpad. Program praćenja okoliša – šumskog drveća i grmlja, pogotovo onog koje je zakonom zaštićena vrsta, provodi se u Službi za nekretnine, graditeljstvo i zaštitu okoliša.

¹ Butorac, M., „ Poboľjšali smo uvjete života i rada te gotovo sve objekte na poligonu renovirali...“, <https://hrvatski-vojniki.hr/>, 23.03.2020., broj 576.

² Ministarstvo obrane Republike Hrvatske, <https://www.morh.hr/mjerenje-zatite-okolia-na-vojnom-poligonu-geugen-kvaternik/>, 23.03.2020

Praćenje stanja provodi se prema Zakonu o zaštiti prirode, Zakona o lovu i Bernskoj konvenciji, a podaci dobiveni nadzorom dostavljaju se nadležnom ministarstvu. Državni zavod za ornitologiju provodi nadzor ptica, a Veterinarski fakultet u Zagrebu provodi praćenje populacije velikih zvijeri. Tako je obavljeno promatranje hranilišta medvjeda kojih na poligonu postoji nekoliko. Program zaštite divljači provode stručne službe s dva veterinarima i jednim šumarom, a lovište se otvara civilima u slučaju promatranja, prihrane ili lova. Sportsko ribolovno društvo „Slunjčica“ upravlja ribljim fondom rijeke Mrežnice, te samim time provodi poribljavanje autohtonom pastrvom. Nadzor zraka, geofizički nadzor i nadzor buke provode ovlašteni izvođači. Dok je s jedne strane sve regularno sa zaštitom okoliša, stanovnici općina na kojima se proteže poligon teško se nose s nepodnošljivim smradom, zagađenjima vode, bukom i zagađenim tlom. Na tom području najveća je stop smrtnosti od raka, a bavljenje ekološkom poljoprivredom i turizmom uz tonove detonacija i vježbi koje provodi vojska je nezamislivo. Samim time otežan je i daljnji razvoj grada Slunja koji svoj razvoj najviše vidi u turizmu, ruralnom turizmu, ali i poljoprivredi. Vojno vježbalište lokalnoj zajednici ne predstavlja preveliku korist jer je jako mali broj lokalnog stanovništva zaposlen na vježbalištu. Vraćanjem poligona civilnoj upotrebi, koristi bi imali i Grad Slunj, ali i Republika Hrvatska.

Prema GuestReviewAwards 2018. Booking.com-a Slunj je proglašen jednim od najgostoljubivijih gradova na svijetu. Nalazi se na drugom mjestu, a pored njega najgostoljubivija mjesta u Hrvatskoj su i Korenica, Plitvička jezera, Otočac, Rakovica, Skradin, Osijek, Zagreb, Split i Rovinj. To je od velike važnosti za 72% putnika iz Hrvatske kojima je jedan od najvažnijih faktora prilikom odabira destinacije za sljedeće putovanje susretljivo i zanimljivo lokalno stanovništvo. Što se tiče najgostoljubivijih vrsta smještaja, turisti iz Hrvatske, preferiraju hotele, kuće za odmor, apartmane i vile.

3. TURISTIČKA PONUDA GRADA SLUNJA

„Turistička ponuda je količina dobara i usluga koja se nudi turistima na određenom turističkom tržištu, u određeno vrijeme i po određenoj cijeni.“³ Osnovni elementi od kojih se sastoji turistička ponuda su: smještaj, prehrana, prijevoz, posredovanje te ostale usluge i proizvodi. Na osnovne elemente turističke ponude utječu drugi čimbenici kao što su: poduzeće-poduzetnik, država, potražnja, gospodarstvo te okolina i društvo koji svojim utjecajem oblikuju svaki od pojedinih elemenata. Atraktivnost prostora, prometna dostupnost, izgrađeni receptivni kapaciteti i promocija u turizmu su četiri osnovne pretpostavke za formiranje i funkcioniranje turističke ponude. Osnovne karakteristike turističke ponude su: dislociranost turističke ponude od potražnje, neelastičnost ponude, heterogenost ponude, statičnost ponude i sezonski karakter ponude.

Dislociranost ponude od potražnje znači da do odabrane turističke destinacije turist mora prijeći određenu udaljenost, odnosno za stanovnike određene turističke destinacije ponuda koja se stvara u toj destinaciji nije turistička, već je ona turistička samo za privremene posjetitelje. Heterogenost, tj. različitost jedan je od uvjeta privlačenja turista koji žele zadovoljiti svoje turističke potrebe. Turistička ponuda se ne može mijenjati i prilagođavati turističkoj potražnji što znači da je neelastična. Statičnost turističke ponude znači da nije prenosiva, te se može konzumirati samo na mjestu na kojem se nudi. Sezonski karakter znači da se turistička ponuda može konzumirati u određeno doba godine, a najveći razlog za to su klimatski uvjeti.

³Pirjevec, B. :*Turizam-jučer,danas, ..., Veleučilište u Karlovcu, Karlovac, 2008.*, str. 98.

3.1. Atraktivni faktori grada Slunja

„Atraktivnost je sposobnost specifičnog elementa, ili kombinacije elemenata, turističke ponude u privlačenju većeg broja posjetitelja na određeno područje s ciljem ekonomske valorizacije.“⁴Atraktivnosti dijelimo na: atraktivnosti prirodnih resursa ili atraktivnost prostora i atraktivnosti društvenih zbivanja i događaja. Pod prirodne resurse podrazumijevaju se: klimatski čimbenici (klima, insolacija, količina oborina, temperatura zraka)hidrografski čimbenici (svojstva mora, jezera, termalni izvori, rijeke i ledenjaci), te flora i fauna. Društveni resursi su nastali ljudskim radom i tu ubrajamo: građevine (sakralni objekti, dvorci, palače, posebna arhitektonska rješenja i urbane sredine), kulturno-povijesno nasljeđe (predmeti, spomenici, umjetnička djela i dr.), zabavne parkove (Disneyland), i gradove (Las Vegas), te kulturne susrete (kazališta, opere, koncerti, karnevali) i sportske događaje(Olimpijske igre). Prema važnosti atraktivnih resursa pri odluci o odlasku turista u određenu destinaciju, dijelimo ih: prema geografskom obuhvatu emitivnog prostora (lokalnog, regionalnog, nacionalnog i svjetskog značaja) i prema duljini boravka turista na resursnom području (primarne ili stacionarne i sekundarne ili izletničke).

3.1.1. Rastoke

Rastoke su vodeničarsko naselje koje se nalazi u sastavu grada Slunja. Nazivaju ih još Biserom Slunja. Nalaze se na mjestu gdje se rijeka Slunjčica preko sedrenih barijera ulijeva u rijeku Koranu stvarajući mnoštvo slapova i brzaca. Od slapova najpoznatiji su Buk, Hrvoje i Vilina kosa. U noći s 06. na 07. ožujaka 1914. godine dijelovi sedrenih stijena urušili su se u kanjon rijeke Korane te se najveće gromade sedre i danas nalaze u kanjonu. Osim svojeg geološkog sastava, raslinja, tipičnih krških pojava kao što su naslage sedre, špilje, podzemne vode, itd., Rastoke su posebne i po tome što se između svega zelenila smjestilo ljudsko naselje s mlinicama žličarama. Mlinice su građene s nekoliko mlinskih kamena za sve vrste meljave, a uz njih se nalaze i takozvani koševi, koji su služili za pranje rublja i ispiranje vunениh predmeta. Prva mlinica potječe iz 17. stoljeća, i to je prvi put da se za pokretanje primitivnih strojeva rabi snaga prirode, a ne životinjska ili ljudska

⁴Pirjevec, B.: op. cit., str. 101.

snaga, dok ih je većina iz 19. ili početka 20. stoljeća. Osim mlinica za Rastoke su specifični takozvani ganjci, odnosno stambene zgrade s terasama iznad vode. Upravo zbog te posebnosti, te povijesne i osebujne graditeljske baštine Rastoke su 1962. godine stavljene pod zaštitu Konzervatorskog zavoda Hrvatske u Zagrebu, a 1969. godine upisane su u Registar nepokretnih spomenika kulture Regionalnog zavoda za zaštitu spomenika kulture u Zagrebu.

Slika 2: Ganjac

Izvor: Vlastita fotografija autorice

Tijekom Domovinskog rata Rastoke su u potpunosti uništene i devastirane, ali su obnovljene uz pomoć Ministarstva obnove i razvitka. U Rastoke se vratilo svih tridesetak domaćinstava kojima je želja ponovno pokretanje vodenica i poboljšanje gospodarstva grada Slunja. Većina domaćinstava se bavi turizmom, odnosno iznajmljivanjem soba za turiste, no izgradnjom autoceste njihova borba za opstanak postaje sve veća jer cesta Karlovac – Slunj – Plitvička jezera turistima postaje nezanimljiva. Taj problem je uvidjela, ali i spriječila obitelj Holjevac koja je izgradila manji kompleks turističko – gospodarstvenih sadržaja, te ih nude kao takve domaćim, ali i stranim turistima. Obiteljsko poduzeće SlovinUnique Rastoke d.o.o. osnovano je 1997. godine te danas uz pomoć vlastitog znanja, truda ali i velike volje stari sjenik pretvoren u ugodan ugostiteljski objekt.

Slika 3: Mapa posjeda SlovinUnique Rastoke d.o.o.

Izvor: Slunj-Rastoke, <https://slunj-rastoke.com/index.php?id=7&lang=hr> (06.08.2019.)

“Cilj zaštite i obnove Rastoka je očuvanje integralne vrijednosti prirodne i kulturno povijesne cjeline (očuvanje prirodnog fenomena slapova i sedrenih kaskada s jedne strane, a s druge strane sklopova tradicijskog graditeljstva stvorenih životom i radom na vodi), a istovremeno osigurati uvjete života i opstanak stanovništva, te njihovo uključivanje u suvremene tokove života i turističke trendove. Temeljni uvjeti za ostvarenje tih ciljeva su maksimalna ekološka zaštita prirode te pravilna i autentična obnova.”⁵ Na području grada Slunja najveća turistička atrakcija su Rastoke, te je tom prostoru potrebno posvetiti posebnu pažnju u smislu ekološke zaštite i turistički ga valorizirati kako bi se ostvario poželjan razvoj turizma na području Rastoka, ali i grada Slunja. Veliku važnost za turističko vrednovanje Rastoka i Slunja je mogućnosti priključka na autocestu A-1 kod čvora Ogulin. Ogulin je od Slunja udaljen oko 40-tak kilometara, a veliki doprinos tome je imala i modernizacija ceste Slunj – Primišlje – Kukača – Ogulin.

Legenda o vilama u Rastokama postoji koliko i samo naselje Rastoke. Dok su mlinovi po cijele noći mljeli kukuruz i pšenicu, a mlinari i mlinarice se družili uz petrolejke, rastočke vile bi uzimale njihove konje koje su ostavljali pod sjenicom za

⁵ Klarić, Z., Horak, S.: Razvoj turizma na području značajnog krajobraza Slunjčica, Zagreb, 2010. , str.4

put kući. Kada bi ih vraćale u zoru, konji bi imali mnoštvo spletenih pletenica od grive, a one bi prale svoje rublje u Slunjčici, plesale i pjevale. Starosjedioci tvrda da vile još uvijek postoje, te da se okupljaju oko slapa koji je po njima i dobio ime, Vilina kosa.

Nakon proglašenja grada Slunju drugim najgostoljubivijim gradom na svijetu, svoju čar su pokazale i Rastoke našavši se na popisu najboljih europskih destinacija. Osim prethodno spomenutog popisa tu je i popis najbolje skrivenih dragulja Hrvatske, gdje su se Rastoke našle u rangu s destinacijama poput Lastova, Motovuna, Omiša, Brača, Visa i brojnih drugih poznatijih destinacija. U članku su Rastoke opisane kao jedna od obaveznih destinacija svih ljubitelja prirode, a kao najbolji put za Rastoke je predložen let avionom do Zagreba ili Zadra, te dva sata vožnje do Rastoka.

3.1.1.1. Rastoke i Plitvička jezera- uzajamni odnosi i razvojne mogućnosti

Zbog tipičnog vapnenačkog krša, ali osobito zbog sličnih prizora vodopada Rastoke se nazivaju i Male Plitvice. Glavna razlika između Plitvičkih jezera i Rastoka osim veličine je i ta što se u Rastokama između svega zelenila i vode smjestilo ljudsko naselje. Plitvice kao svjetska turistička atrakcija te Rastoke kao turističko i povijesno-spomeničko mjesto imaju geografsko–prirodnu povezanost te uzajamne mogućnosti razvoja u ekonomskom–turističkom, socijalnom, kulturnom smislu, ali prvenstveno u ekološkom smislu daljnjeg očuvanja i zaštite prirodnog, ali i životnog prostora.

Prva pretpostavka za to je cestovna povezanost, odnosno magistralna cesta koja od Srednje Europe, preko Zagreba, Karlovca, Slunja s Rastokama i Plitvičkih jezera vodi prema sjevernom i srednjem Jadranu.

Druga pretpostavka je udaljenost. Od Slunja do središnjeg dijela Plitvica ima 35 kilometara. Izgradnjom turističkih i stambenih naselja u Grabovcu i Selištu, te prema Drežniku i Bihaću ta relacija se smanjuje. Također do uzajamnog povezivanja i nadopunjavanja kako u turističkom, tako i u drugim oblicima dolazi i izgradnjom kampova oko rijeka Slunjčice i Korane, te time Slunj i Rastoke se usmjeravaju da ne budu samo tranzitno već i stacionarno turističko mjesto.

Treća pretpostavka je buduća obnova Rastoka, odnosno projekt Vodene tajne Slunja. Prema tom projektu, ali i urbanističkom planu predviđena je izgradnja dodatnog mosta koji će biti dio nove šetnice koja će omogućiti kružni obilazak

Rastoka, rekonstrukcija postojećeg mosta sv.Ivana, izgradnja turističko-informativnog centra, te za dodatni ugođaj noću, osvjetljenje mosta preko rijeke Slunjčice. Osim prirodnih, turističkih i spomeničkih obilježja u Slunju, na putu prema Plitvicama nalazi se jezero izvora Slunjčice s modro – zelenkastom bojom. Istim putem prema Rakovici nalazi se spomenik Eugenu Kvaterniku i drugim sudionicima rakovačke bune, te spomenik borcima narodnooslobodilačkog rata tog kraja.

Sljedeća pretpostavka su izvorišta, odnosno vodeni sliv Plitvičkih jezera, rijeka Korane, Ličke Jasenice, Slunjčice te Mrežnice. One imaju jedinstveno nadzemni i podzemni vodni sistem koji utječe na klimatske faktore i svekoliki biljni pokrov. Zbog toga je potrebno njegovati ekološku svijest i tražiti rješenja za zaštitu tog prostora, a samim time je uvjetovan opstanak kako Plitvica tako i Rastoka, ali i ostalih krških rijeka.

Zadnja pretpostavka je čistoća voda rijeka Korane, Slunjčice i Mrežnice. Njihova čistoća ne ovisi samo o Slunju, već i o njihovim izvorištima i gornjim tokovima. Tako je za rijeku Slunjčicu od najveće važnosti slivno područje rijeke Ličke Jasenice zbog izgradnje pilana i drugih postrojenja prije njezina poniranja. Svako zagađenje te rijeke može pogubno utjecati na njezine podzemne tokove do izvora Slunjčice koja služi kao voda za piće stanovnicima Slunja i okolice.

S obzirom na turističke, geografske i druge specifičnosti Slunja i Rastoka, te Plitvičkih jezera nužno je djelovati na ekološkoj zaštiti tih prostora kako bi se očuvale jedinstvene prirodne i kulturne vrijednosti svjetskih razmjera.

3.1.2. Napoleonov magazin i stari grad Slovin

Nastao je u 19. stoljeću. Još se naziva i Marmontov magazin prema Napoleonovom maršalu Marmontu. Iako su Napoleonovi pohodi imali uglavnom osvajački karakter, oni su utjecali na gospodarski i društveni razvoj slunjskog područja širenjem novih i naprednih ideja, također Francuzi su bili poznati po svojim stručnjacima za izgradnju cesta, mostova, te žitnih skladišta što im je bilo potrebno za očuvanje hrane i oružja, ali i zapošljavanja osiromašenog stanovništva. Nalazi se u šumi Jelvik.

Slika 4: Napoleonov magazin

Izvor: Wikipedia, <https://hr.wikipedia.org/wiki/Slunj> (10.08.2019.)

Stari grad Slunj prvi put u pisanim dokumentima se spominje 1390. godine. Građen je kao sedmerokutna građevina unutar koje se nalazila palača i pomoćne prostorije. Ostaci zidina nalaze se na strmoj stijeni koju s tri strane okružuje rijeka Slunjčica. Još se naziva Gradina ili Utvrda Zrinsko - Frankopanska jer su prvo stolovali Zrinski, zatim Frankopani. Obnavljan je nakon svako upada Turaka, a posljednji put je spaljen 1882. godine od nepoznatih napadača. Zidine su sačuvane do 1943. godine kada su razbijane topovima, no potpuno rušenje zaustavljeno je na inicijativu građana.

Iako je jedna od najbolje sačuvanih srednjovjekovnih utvrda u Karlovačkoj županiji, obnova starog grada započeta prije više od deset godina, zbog novčanih sredstava koja stižu sporo obnova još traje. Uvrštavanjem obnove u program Ministarstva kulture, ministarstvo je osiguralo potreban novac za obnovu, međutim do sada su obnovljeni samo vanjski zidovi.

3.1.3. Crkva Presvetog Trojstva

Na današnjem groblju postojalo je naselje sa župnom crkvom sv. Magdalene. Dolaskom franjevac a i izgradnjom samostana na današnjoj lokaciji župne crkve Presvetog Trojstva počelo je rasti novo naselje. Srednjovjekovna crkva i samostan više puta su se rušili i popravljali, a crkva se i nadograđivala. Kada je zadnji franjevac Bernardin shvatio da se porušeni samostan i crkva ne mogu popraviti odlazi iz Slunja i sa sobom odnosi kip Majke Božje. Kip se danas nalazi na Trsatu kao Majka Božja Slunjska.

Slika 5: Crkva Presvetog Trojstva

Izvor: Župa Presvetog Trojstva, <https://www.slunj-crkva.hr/> (03.09.2019.)

Godine 1727. biskup Nikola Pohmajević naredio je da se crkva koja je bila u ruševinama obnovi. Tada je bila jednobrodna s četiri oltara, a kasnije su sagrađene bočne lađe čime crkva postaje trobrodna i taj je izgled zadržala do danas, a popravljen je i zvonik u baroknom stilu. Dotrajali barokni zvonik preuređen je u neogotičkom stilu. Taj izgled je zadržao do 1991. godine kada su i crkva i zvonik spaljeni od strane srpskih okupatora, a spašeno je samo nekoliko kipova svetaca. Crkva se počela obnavljati odmah nakon povratka, 1995. godine. Zvonik je izgrađen u baroknom stilu.

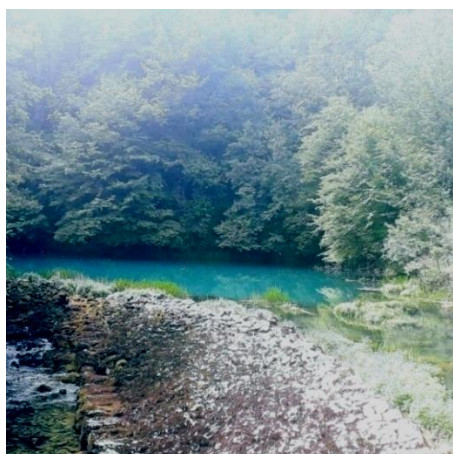
3.1.4. Rodna kuća Milana Neralića

Milan Neralić rođen je u Slunju 26. veljače 1875. godine. Bio je hrvatski mačevalac, prvi hrvatski olimpijac i prvi Hrvat koji je osvojio medalju na Olimpijskim igrama. Natjecao se krajem 19. i početkom 20. stoljeća. Osim što je bio mačevalac, Milan Neralić bio je odličan plivač, vježbač na ručama, preči i karikama, a najveća strast mu je bila planinarenje. Prvi je u povijesti primijenio ubod protivnika iz visoka skoka, tako zvani „leteći ispad“. Najviše uspjeha u mačevanju imao je sa sabljom, s kojom je 1900. godine u Parizu na Olimpijskim igrama osvojio brončanu medalju. Ljubitelji mačevanja iz Oldtimer kluba „Oplen“ u Slunju na rodnu kuću Milana Neralića postavili su spomen-ploču, a od 2012. godine u njegov spomen u Slunju se u sklopu sportskih aktivnosti manifestacije Dani Grada Slunja održava Cross Milana Neralića. Godine 2019. prvi put je dodijeljena nagrada Milan Neralić za doprinos razvoju sporta na lokalnoj razini.

3.1.5. Rijeke Slunjčica i Korana

Rijeka Slunjčica izvire pet kilometara južno od Slunja u selu Slušnica na 240 metara nadmorske visine. Ona je zapravo nastavak potoka Ličke Jesenice koji ponire u istoimenom mjestu i izvire kao rijeka Slunjčica. Cijelim svojim tokom od 6 kilometara usjekla je kanjon od 50 metara. Na kraju toka, u Slunju, se kroz Rastoke ulijeva u 30 metara nižu Koranu. Rijeka Slunjčica 1964. godine zaštićena je u kategoriji značajni krajobrazi, a obuhvaća cijeli tok rijeke Slunjčice i jedan kilometar toka rijeke Korane nizvodno od Rastoka. Također je uvrštena u Nacionalnu ekološku mrežu i ekološku mrežu NATURA 2000. Zaštićeni krajobraz rijeke Slunjčice jedno je od najatraktivnijih zaštićenih područja i najvažnija prirodna lokacija u Karlovačkoj županiji. Jedinstvenost Slunjčice proizlazi iz posebnih reljefnih obilježja: ušće rijeke Slunjčice sa sedrenim slapištima i spiljama, kanjon rijeke Slunjčice s vidikovcima iznad kanjona i vrelo Slunjčice kao jedno od najljepših i najatraktivnijih vrela u Hrvatskoj. Izvor Slunjčice se koristi za vodoopskrbu, a opskrbljuje se grad Slunj i okolna naselja. Rijeka je značajna po zaštićenoj biljnoj vrsti puzavog celera, a bogata je i potočnom pastrvom, lipljanom i riječnim rakom. Prostor značajnog krajobraza rijeke Slunjčice je povezan s okruženjem i na takav način ga treba i promatrati. Ta povezanost se najviše očituje u turizmu, što znači da na privlačenje turista ne utječe samo rijeka Slunjčica nego i ostale atrakcije koje se nalaze u neposrednom, ali i širem području rijeke. Kako bi se povećala atraktivnost cjelokupnog područja potrebno je sve te atrakcije povezati u različite turističke proizvode prema određenim segmentima. Samim time turistima bi se omogućila mogućnost kratkog odnosno usputnog boravka, ali i cjelodnevnog, te višednevnog boravka. Također postoje određene nepovoljne okolnosti koje otežavaju turističko iskorištavanje zaštićenog krajobraza rijeke Slunjčice. To se prvenstveno odnosi na zaštitu gornjeg dijela rijeke Slunjčice koji se koristi kao vodocrpilište, te je potrebno opreznije turistički iskorištavati taj prostor, a najveću pažnju posvetiti kontroliranju kretanja posjetitelja. Druga okolnost se odnosi na blizinu državne ceste D-1 i gusti automobilski promet, koji prolazi neposredno uz područje slapišta, ali i blizina urbanog i središnjeg dijela grada Slunja. Zbog malih prostornih mogućnosti, u tom prostoru namijenjenom turizmu, najveći problem predstavlja parkiranje. Problem predstavlja i kretanje Rastokama, koje je ograničeno zbog važnosti poštivanja privatnog vlasništva.

Slika 6: Izvor rijeke Slunjčice

Izvor: Vlastita fotografija autorice

Slunjčica je u povijesti imala puno imena: Sluinica Fluss, Sluinchiza, Slujničica, Slovinčica, Slovinštica..., a u govoru Slunjana udomaćena su dva imena: Slušnica, po selu u kojem izvire i Slunjčica, po gradu uz koji teče.

Tablica 1: SWOT analiza značajnog krajaobraza Slunjčica

PREDNOSTI	NEDOSTACI
<ul style="list-style-type: none"> • Kvaliteta okoliša • Neograničenost čiste i pitke vode • Jedinstvene prirodne ljepote • Biološka raznolikost • Dobar prometni položaj • Nacionalni park Plitvička jezera • Odnos prirode i čovjeka • Uklopljena pozicija unutar grada 	<ul style="list-style-type: none"> • Otpadne vode u Rastokama • Odlagališta smeća • Nestanak flore i faune • Prekomjerni izlov ribe • Onečišćivanje voda pijeskom i solju • Promet automobilima na zaštićenom području • Privatno vlasništvo i neuredan okoliš oko kuća • Financijska sredstva za daljnji razvoj • Vojni poligon
MOGUĆNOSTI	PRIJETNJE
<ul style="list-style-type: none"> • Blizina NP Plitvička jezera • Stari grad Slunj i vojni magazin • Šetnice • Druge atrakcije • Ekoturizam • Razvoj turizma u kontinentalnoj Hrvatskoj • Uređenje Rastoka 	<ul style="list-style-type: none"> • Nestanak sedre • Micanje zaštite ako dođe do većeg onečišćenja okoliša • Gubitak atraktivnosti prostora • Nemogućnost investiranja • Neprikladni razvoj • Nezainteresiranost stanovnika Rastoka za turizam • Odbacivanje tradicije i tradicionalnih djelatnosti • Izgradnja obilaznice

Izvor: Vlastita obrada autora prema podacima iz knjige Razvoj turizma na području značajnog krajaobraza Slunjčica, (10.03.2020.)

Ljepota i očuvanost prirode su najveći potencijali ZK Slunjčica. Otpadne vode, divlja odlagališta smeća, neuredan okoliš oko kuća u Rastokama, su nedostaci koji ugrožavaju prethodno spomenute potencijale rijeke Slunjčice. Kako se ne bi narušavale izvorna ljepota i priroda tog prostora potrebno je podići razinu ekološke svijesti lokalnog stanovništva. Navedene prijetnje za daljnji turistički razvoj nisu toliko opasne, te njihovo rješavanje bi trebao biti zadatak lokalne uprave grada Slunja. Jedna od važnih stavki mogućnosti, je blizina NP Plitvička jezera, te samim time mogućnost povezivanja ZK Slunjčica s NP Plitvička jezera. Također turisti sve više preferiraju odmor u kontinentalnoj Hrvatskoj i eko – turizam, što uvelike pomaže gradu Slunju, ali i okolici. Razvitak ZK Slunjčica treba se prvenstveno zasnivati na prirodnim i kulturnim vrijednostima, te treba čuvati i poboljšati kvalitetu postojećih vrijednosti.

Izvorom rijeke Korane smatra se slap Plitvice, koji se nalazi na Plitvičkim jezerima. Svojim daljnjim putem Korana tvori nekoliko tirkiznih jezeraca. Nakon jezeraca korito rijeke se sužava, a prolaz je nemoguć zbog gustog grmlja. Pred istoimenim selom, Korana, ponire čime mlinice u selu ostaju bez vode. Na određenim dijelovima Korana je puna bujica, uska i opasna, a granjem i raslinjem obrasle obale teško prohodne. Osim što ju je teško proći, na pojedinim dijelovima opasni su i ostaci minsko – eksplozivnih sredstava. Daljnjim tokom rijeka Korana zajedeno s rijekom Mutnicom tvori veliku ravnicu. Rijeka Mutnica je pritok rijeke Korane iz Bosne i Hercegovine, te s njome povezuju zagađenja rijeke Korane iz tvornica i postrojenja u Cazinu. Tim zagađenjem se ugrožava čistoća vode, vodeni svijet, prirodno stvaranje sedrenih barijera, ali i kupanje. Korana pored Slunjem opet ulazi u kanjon. Uzvodno od Rastoka na rijeci se nalazi gradsko kupalište, a Korana je sve više poznatija i po mogućnosti za rafting i vožnju kajakom ili kanuom. Ljeti temperature vode zna doći do 28 Celzija. Najljepši dio kanjona rijeke je od Donjeg Taborišta, prema Nikšiću i Blagaju.

3.1.6. Gastronomska ponuda grada Slunja

Uređena u tradicionalnom stilu konoba Pod rastočkim krovom, koja se nalazi na posjedu SlovinUnique Rastoke d.o.o., u ugodnoj domaćoj atmosferi u svojoj ponudi ima širok izbor domaćih specijaliteta kao što su: masnica, domaći žličnjaci, uštipci, domaći kruh, štrudla, rezanci, proja iz njihovog mlina i pastrva iz njihovog ribnjaka... Osim domaćih specijaliteta konoba Pod Rastočkim korovom nudi i razne druge zabavne sadržaje kao što su: doček nove godine, večer uz gitaru, večer jazza, večer poezije, večer Korduna i drugi sadržaji. Osim konobe domaće, ali i druge specijalitete nude restorani i konobe u Slunju, Rastokama i okolici. Neki od njih u Rastokama su još: konoba Kum te restoran Petro, koji u svojoj ponudi također ima ribu iz slapova Slunjčice, palentu iz slunjskih mlinova te domaće kolače. Ponuda vina u restoranu Petro je izričito hrvatska, odnosno u svojoj ponudi imaju vina Istre, Slavonije i Dalmacije. U gradu Slunju, na samo kilometar udaljenosti od centra nalazi se novo izgrađeni restoran Ambar koji je otvoren 05. listopada 2019. godine. Nalazi se uz Napoleonov magazin, a građen je tako da se uklopi u okolinu pa stoga ima zeleni krov koji je u istom nivou kao i magazin, a krov je ujedno i vidikovac s kojeg se pruža pogled na grad Slunj i Rastoke. U ponudi ima brašno iz rastočkih mlinova, jogurt i sireve iz Rakovice, med iz Cetingrada, rakije i likere iz Slunja, ličku basu i lički krumpir, narezak od junećeg jezika, dimljenu pastrvu na salatici, carsko meso, janjetinu, pole krumpira i druga specifična jela za kordunski kraj a menu je složio poznati hrvatski kuhar Mate Janković. Vlasnik restorana je Mile Turkalj, prvi čovjek slunjske tvrtke Kordun. Osim restorana cilj je izgraditi kamp, odnosno turističko naselje i zaštititi zidine Napoleonova magazina. Restoran raspolaže s 20 unutrašnjih stolova (50 sjedećih mjesta) i 36 stolova na terasi (80 sjedećih mjesta), te uz terasu sa sjenicama kako bi omogućili gostima opuštanje na otvorenom s pogledom na grad Slunj i Rastoke.

Slika 7: Restoran Ambar

Izvor: Facebook,

<https://www.facebook.com/AMBARestoran/photos/a.116377843076139/125692598811330/?type=3&theaterb> (30.10.2019.)

U okolini grada Slunja nalazi se nekoliko restorana. Prije Slunja se nalazi hotel Mirjana Rastoke koji u svojoj ponudi osim domaćih specijaliteta ima i ličku janjetinu, teletinu te jela od divljači, riblje i vegetarijanske specijalitete. Restoran je kapaciteta 250 sjedećih mjesta, bar s 50 stolica, terasa sa 150, te bar za pušače s 40 sjedećih mjesta. U ponudi također imaju i kupnju domaćih specijaliteta kao što su: domaća rakija, med, sirevi i ostalo. Nakon hotela Mirjana nalazi se restoran Pino, restoran s dugogodišnjom tradicijom i raznovrsnom gastronomskom ponudom. Zatim je korejski restoran. Uređen je u korejskom stilu te u ponudi imaju izvorne korejske recepte.

Nakon Slunja, odnosno na putu prema Plitvičkim jezerima, nalazi se restoran Feniks koji u ponudi ima domaću janjetinu, odojak i teletinu iz eko uzgoja. U ponudi imaju i jela ispod peke, s ražnja, roštilja, pastrvu te domaća kuhana jela (grah, razna variva), domaće kolače, sladoled i palačinke kao desert. Restoran Feniks ima 400 sjedećih mjesta, od čega se 120 mjesta nalazi na terasi.

3.2. Komunikativni faktori grada Slunja

Nakon izbora motiva koji nas pokreće na putovanje, kako bi došao do željene destinacije turist odabire prijevozno sredstvo, što ima utjecaj na odabir turističke destinacije. Odrednice o kojima ovisi posjećenost neke turističke destinacije su: što brže, što sigurnije, što udobnije i što jeftinije. Prometna infrastruktura ima jako veliki utjecaj na razvoj određene turističke destinacije. Sve veću ulogu u turističkom prometu ima zračni promet, zatim cestovni promet. Cestovni promet odabiru turisti

koji putuju na izlete ili u bliže destinacije, te turisti koji putuju u vlastitom aranžmanu, a sve veći značaj u cestovnom prometu osim automobila ima i autobus. Nakon cestovnog prometa turisti odabiru brodski promet koji je uglavnom vezan uz cruising turizam. Prethodno razmatranje odnosi se na turističku ponudu na području cijele Republike Hrvatske.

Kada je u 17. stoljeću nastalo naselje s druge strane rijeke Slunjčice, tvrđavu i novonastalo naselje povezivao je jedan jedini most preko Slunjčice. Prijelaz preko rijeka je bio otežan, pa je Slunj s Karlovcem povezivala tzv. „poštanska cesta“. Cesta je vodila od Karlovca, preko Barilovića, Perjasice i Primišlja do Slunja, gdje je prelazila most preko Slunjčice i nastavljala dalje prema Rakovici. „Preko Korane prelazilo se na mjestima gdje je plitki gaz ili skelom/lađama. Jedno i drugo bilo je moguće kod Rastoka, ispod današnjeg mosta gazom, a malo više skelom. Drugi prijelaz plitkim gazom bio je kod Kremena, a kod Lađevca se prijevoz lađama (otuda vjerojatno naziv Lađevac).“⁶ Do sada spomenuti most koji je povezivao tvrđavu s naseljem preko Slunjčice, je ujedno i najstariji most, potječe iz srednjeg vijeka. Zbog svog geografskog položaja, grad Slunj kroz povijest, predstavljao je važno vojno – obrambeno središte. Danas se nalazi na vrlo značajnom prometnom položaju zbog čega je izražen tranzitni promet. Kroz grad prolazi državna cesta D1 (Zagreb-Karlovac- Slunj- Plitvička jezera- Jadran) koja povezuje kontinentalni dio Hrvatske s južnim. Također, kroz grad prolazi cesta prema Velikoj Kladuši te istočnom dijelu Bosne i Hercegovina, a i Slunj dijeli relativno mala udaljenost od velikih gradskih i poslovnih središta. Prometni položaj imao je utjecaj i na povećani interes turista za područje Slunja, ali i Rastoka, njegovog najatraktivnijeg dijela. Svaki turist koji prolazi kroz Slunj prema Jadranu, vidjet će Rastoke koje su pogodne za kraći odmor. Iako se najveći dio cestovnog prometa prema srednjem i južnom Jadranu odvija autocestom A-1, veliki dio turista koristi i tzv. „staru cestu“, odnosno državnu cestu D-1. Tom cestom se najviše koriste putnici koji na svom putu prema krajnjim odredištima žele posjetiti i vidjeti još neku dodatnu turističku znamenitost. Najvažnija

⁶ Bogović , M., Slunjski kraj i njegova Crkva u prošlosti i sadašnjosti, Gospić – Slunj, 2015., str. 51.

činjenica koja proizlazi iz svega prethodno navedeno je ta da turisti koji putuju prema Jadranu ili Plitvičkim jezerima iz smjera Zagreba moraju proći kroz Slunj i Rastoke. Dotrajali most sv. Ivana Nepomuka bit će obnovljen ove godine, jer zbog svoje dotrajalosti bio je zatvoren za promet automobilima, a u posljednje vrijeme nije bio siguran ni za pješake. Nakon obnove bit će i dalje zatvoren za automobile i bit će isključivo namijenjen za pješake. Prošle godine je obnovljen i most koji je dio državne ceste D1, most preko rijeke Korane. Prepoznatljiv je po svom specifičnom polukružnom obliku.

3.3. Receptivni faktori grada Slunja

Receptivni kapaciteti proizlaze iz činjenice da će turist u odabranoj turističkoj destinaciji koristiti receptivne kapacitete, te ako zna da ga tamo ne očekuju receptivni kapaciteti, za tu se destinaciju neće odlučiti. Receptivne kapacitete dijelimo na direktne i indirektne. U direktne receptivne kapacitete ubrajamo: ugostiteljske objekte za pružanje smještaja, prehrane i pića. U indirektne receptivne kapacitete ubrajamo: dvorce, muzeje, galerije, crkve i druge sakralne objekte, ruševine drevnih gradova te sve javne objekte (pošte, banke, kolodvori, itd.) i površine (parkovi, šetališta, itd.) koje turisti koriste. Objekti smještaja dijelimo na: osnovne (hoteli, moteli, turistička naselja, pansioni i dr.) i komplementarne (kampovi i kampirališta, sobe u domaćinstvu, radnička i dječja odmarališta i dr.), objekte za prehranu i točenje pića: restorane, snack-barove, fast-food restorane, pečenjarnice, pizzerije i dr., objekte za točenje pića: kavane, gostionice, pubovi, barovi, klubovi i dr., objekte za zabavu i rekreaciju: night barovi, dancing barovi, disco klubovi i dr..

Receptivne faktore čine osnovni i komplementarni objekti za smještaj. Osnovni objekti za smještaj u gradu Slunju su: hotel, pansion, a komplementarni: kamp, privatni iznajmljivači, kuće za odmor, smještaj na farmi i hostel.

Turistički centar „Mirjana- Rastoke“ nalazi se u neposrednoj blizini grada Slunja iz smjera Karlovca prema Slunju. Hotel s četiri zvjezdice raspolaže s 58 soba i 4 apartmana. Sobe su opremljene klima uređajima, grijanjem, pristupom Internetu,

LCD TV-om, minibarom, sefom, telefonom, kupaonicom s masažnim tušem. Na zahtjev gosta vrše uslugu posluge u sobu i praonice rublja.

Pansion Park ima 3 zvjezdice, a nalazi se u centru grada Slunja. Opremljen je s 18 klimatiziranih i grijanih soba s kupaonicom. U sklopu pansiona nalazi se caffe bar i besplatni parking.

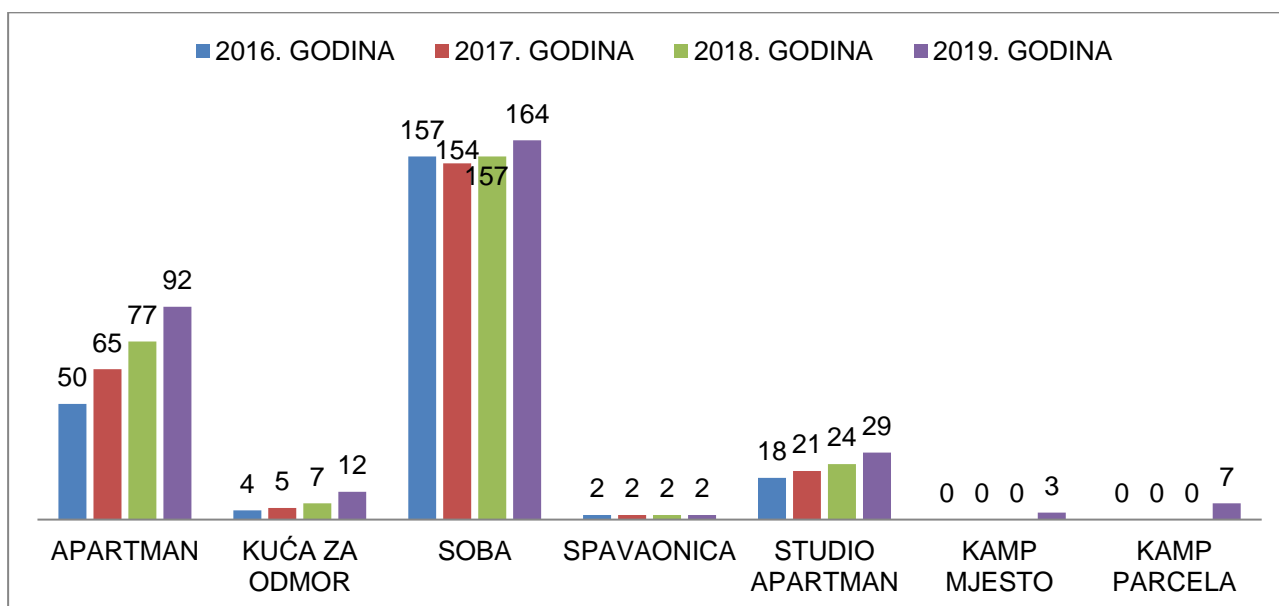
Kamp Puškarić s tri zvjezdice nalazi se na samo 1 kilometar od Rastoka. Kamp u ponudi ima 10 kamp mjesta (3 kamp mjesta i 7 kamp parcela) s priključcima za vodu i struju, sanitarni čvor s umivaonicima, tušom, te WC-om. U ponudi također imaju i praonicu rublja i posuđa, te stanicu za pražnjenje kemijskog WC-a.

Privatno iznajmljivanje u gradu Slunju obuhvaća sobe i apartmane. U gradu Slunju se nalazi 12 kuća za odmor, dok se u okolici nalazi 56, a najveći broj tih kuća nalazi se na putu prema Plitvičkim jezerima.

Smještaj na farmi Kotić (2 zvjezdice) nalazi se 5 kilometara od Slunja. Objekt raspolaže s 3 sobe s 5 ležajeva, te ima besplatno privatno parkiralište, terasu, dnevni boravak s kaminom, opremljenu kuhinju i perilicu rublja.

Hostel Plitvice-Rastoke nalazi se 500 metara od centra grada, a nalazi se u sklopu kuglane. Raspolaže s 2 sobe s kupaonicom s tušem. Svaka soba ima 9 ležajeva. U okviru objekta dostupno je besplatno parkiralište te pristup Internetu.

Graf 1: Vrste smještajnih jedinica od 2016. do 2019. godine

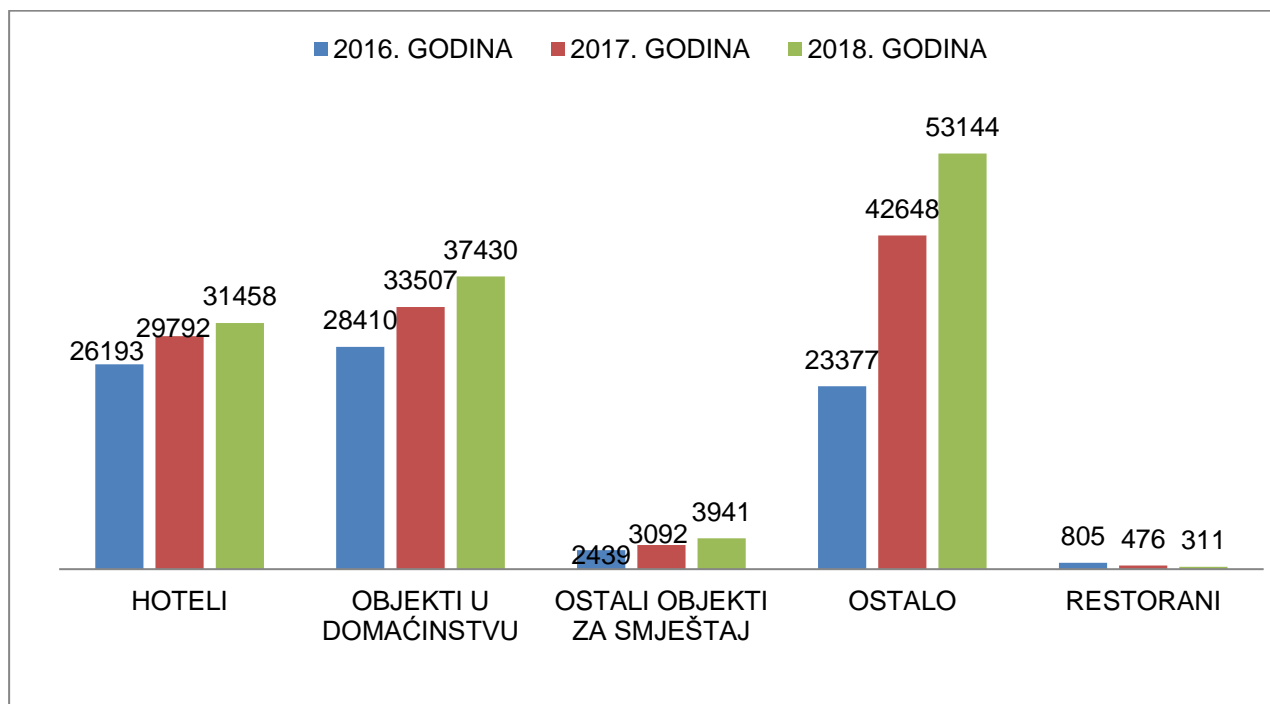
Izvor: Turistička zajednica grada Slunja, <http://tz-slunj.hr/> (23.10.2019.)

Prethodni dijagram pokazuje vrste smještajnih jedinica u gradu Slunju od 2016. do 2019. godine. Iz dijagrama je vidljivo da se broj apartmana od 2016. do 2019. godine povećao. Isto se dogodilo s kućama za odmor i studio apartmanima. Broj soba se 2017. godine u odnosu na prethodnu smanjio za tri, međutim sljedeće godine ponovno bilježi porast od 3, te se time vraća na stari broj. Godine 2019. otvoren je prvi kamp u gradu Slunju, koji raspolaže s 3 kamp mjesta i 7 kamp parcela.

Najveći broj noćenja na području grada Slunja, ostvaruje se u samom gradu sa Rastokama, te manje noćenja se ostvaruje u okolnim naseljima (Donji i Gornji Nikšić). Broj noćenja u Rastokama prati se od 2006. godine, i kreće se oko 500 noćenja, što je jako malo u odnosu na ostatak grada Slunja. Na spomenutom području (Slunj i Rastoke)sezona traje od početka travnja sve do kraja listopada. Najveći broj noćenja ostvaruje se od početka lipnja do kraja rujna, a maksimalan broj noćenja bilježi se u kolovozu. Važno je napomenuti da je razlika u broju noćenja u lipnju i rujnu, u odnosu na srpanj i kolovoz jako mala. Također je bitna stavka da tijekom godine nema prekida u turističkim kretanjima, čime se na području grada Slunja ostvaruju noćenja tijekom ostalih mjeseci.

Do preciznih podataka vezanih za broj posjetitelja u Rastokama nije moguće doći pošto ne postoji naplata ulaznica, a i pristup je moguć s nekoliko strana. Prema procjenama Turističke zajednice grada Slunj Rastoke godišnje posjeti od 150.000 do 190.000 posjetitelja. Privatno imanje SlovinUnique je jedino mjesto u Rastokama gdje se naplaćuju ulaznice, i oni godišnje bilježe oko 5.000 posjeta.

Graf 2: Noćenja turista po objektima od 2016. do 2018. godine

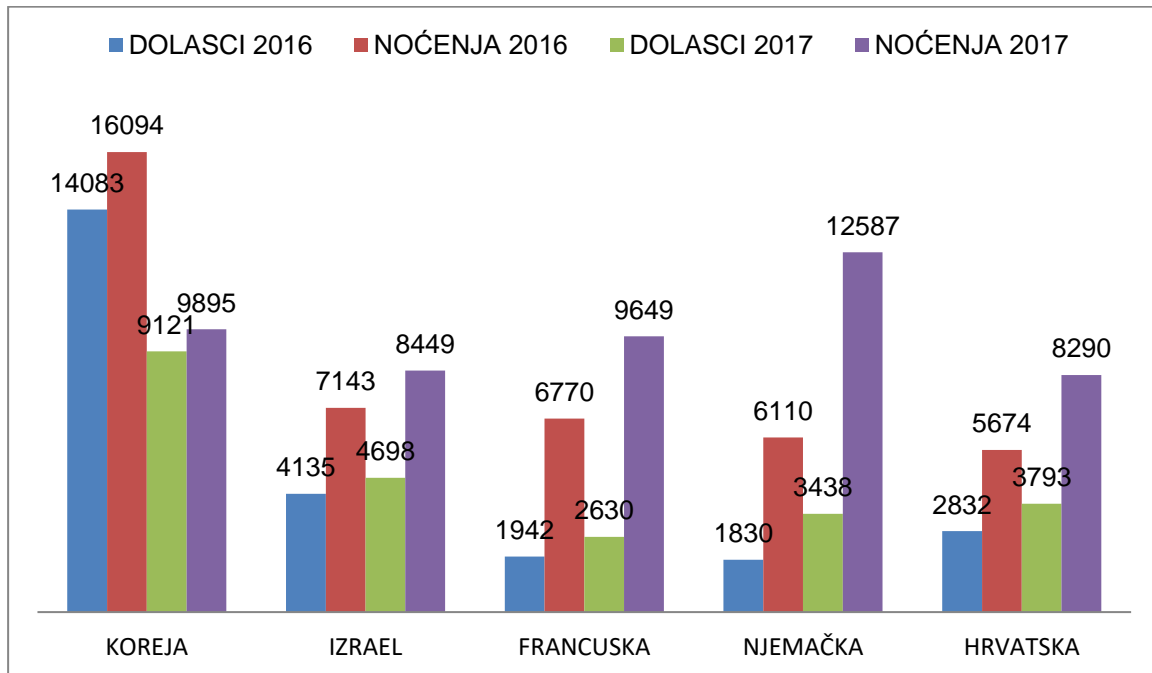
Izvor: Turistička zajednica grada Slunja, <http://tz-slunj.hr/> (17.10.2019.)

Iz prethodnog dijagrama može se iščitati da je broj noćenja turista od 2016. do 2018. godine u porastu po određenim objektima. Najveći broj noćenja bilježi skupina objekata za smještaj ostalo. Noćenja pod skupinom ostalo odnose se na festival Momento Demento. Vrsta restorani bilježi pad broja noćenja. Restorani koji pružaju uslugu smještaja udaljeni su od grada Slunja, te kako bi se došlo do samog grada potrebno je prijevozno sredstvo, zbog toga turisti odabiru smještaj u samom gradu Slunju ili Rastokama, u kojima se sve više razvija ponuda iznajmljivanja soba i apartmana.

3.3.1. Usporedba dolaska i noćenja turista prema zemljama

Iduća cjelina prikazuje usporedbu dolaska i noćenja turista prema zemljama 2016. i 2017. godine u gradu Slunju. Grafikon prikazuje prvih pet zemalja koje su u spomenutim godinama ostvarile najveći broj noćenja i dolazaka. Tablica prikazuje posjete iz udaljenih i za grad Slunj ne tipičnih zemalja.

Graf 3: Usporedba dolaska i noćenja turista prema zemljama 2016. i 2017. godine

Izvor: Turistička zajednica grada Slunja, <http://tz-slunj.hr/>(20.10.2019.)

Iz prethodnog dijagrama može se iščitati da je grad Slunj 2016. godine posjetilo najviše turista iz Koreje, te samim time su ostvarili najveći broj noćenja. Nakon Koreje Slunj je 2016. godine posjetilo najviše turista iz Izraela, zatim slijede Hrvatska, Francuska i na kraju Njemačka, a najviše noćenja ostvarili su turisti iz Izraela, zatim iz Francuske, Njemačke i Hrvatske. Godine 2017. najviše posjeta također ostvaruju turisti iz Koreje, ali ne ostvaruju najveći broj noćenja. Izrael se i 2017. godine nalazi na drugom mjestu po broju posjetitelja, a slijede ga Hrvatska, Njemačka i Francuska. Najviše noćenja imali su turisti iz Njemačke, zatim Koreje, Francuske, Izraela i na kraju iz Hrvatske.

Tablica 2: Dolasci i noćenja turista 2016. i 2017. godine

DRŽAVA	2016. GODINA		2017. GODINA	
	DOLASCI	NOĆENJA	DOLASCI	NOĆENJA
Australija	351	922	421	1314
Grčka	293	864	216	706
Litva	221	449	449	455
Južnoafrička Republika	55	201	96	144
Čile	9	37	23	69
Oman	13	25	39	130
Jordan	1	2	/	/
Kuvajt	2	2	6	6
Indonezija	51	136	158	388
Letonija	334	371	488	524
Tajland	189	209	225	256
Katar	/	/	12	12
Turska	20	71	96	255

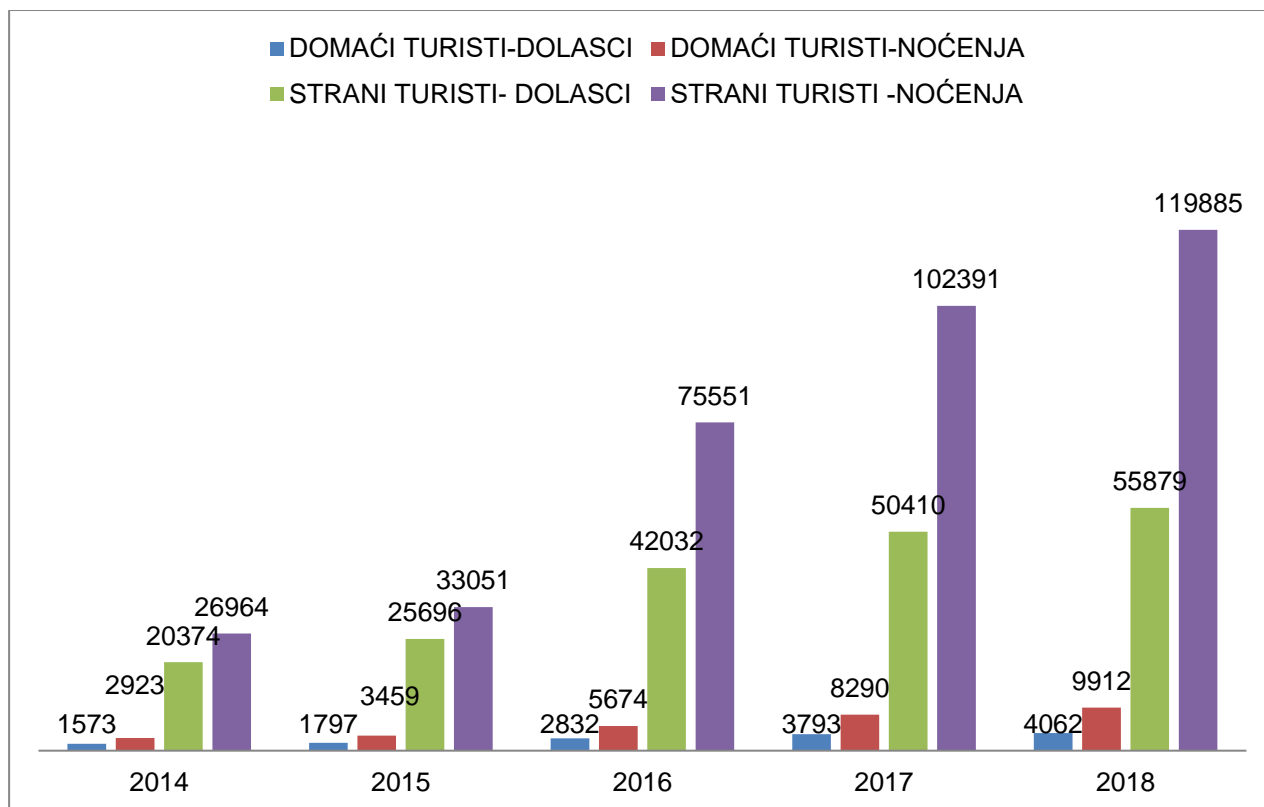
Izvor: Turistička zajednica grada Slunja, <http://tz-slunj.hr/> (15.02.2019.)

Iz gore navedene tablice vidljivo je da su turisti iz Australije 2016. godine ostvarili najveći broj posjeta i najveći broj noćenja, dok je najmanje posjetitelja bilo iz Jordana, te Kuvajta. Sljedeće, odnosno 2017. godine, najviše posjetitelja je bilo iz Litve, dok su najviše noćenja ostvarili turisti iz Australije kao i prethodne godine, turista iz Jordana nije bilo, a iz Kuvajta Slunj je posjetilo više turista nego 2016. godine. Više dolazaka 2017. godine u odnosu na 2016. godinu ostvarili su i turisti iz Litve, Južnoafričke Republike, Čilea, Omana, Turske, Indonezije, Letonije i Tajlanda, te Katara, čiji turisti 2016. godine nisu posjetili grad Slunj. Manje posjeta 2017. godine imali su turisti iz Grčke.

3.3.2. Usporedba dolaska i noćenja prema vrsti turista

Sljedeća cjelina sadrži graf koji prikazuje dolaske i noćenja turista prema vrsti turista, domaći i strani, u razdoblju od 2014. do 2018. godine na području grada Slunja.

Graf 4: Usporedba dolaska i noćenja prema vrsti turista od 2014. do 2018. godine

Izvor: Turistička zajednica grada Slunja, <http://tz-slunj.hr/>(23.02.2019.)

Iz prethodnog dijagrama vidljivo je da su dolasci i noćenja domaćih i stranih turista u porastu od 2014. do 2018. godine. Razlog tome su obnova spomenika kulture, cesta, ali i dodatni sadržaji koji privlače turiste, te također sve bogatija gastronomska ponuda.

4. SPECIFIČNI OBLICI TURIZMA GRADA SLUNJA

Grad Slunj ima neograničene mogućnosti za razvoj turizma. Najzastupljeniji oblici turizma u Slunju su: kulturni, ribolovni i lovni, manifestacijski i sportsko - rekreacijski. Navedeni oblici turizma su aktivni tijekom cijele godine, a bogati su sadržajima za djecu i odrasle, te privlače domaće, ali i strane turiste.

4.1. Kulturni turizam

Kulturna događanja u Slunju vezana su uz prigodne datume i važne obljetnice. Osim dječjih priredbi poput Dječjeg maskenbala, Dječjeg festivala, svibanjskog i božićnog koncerta Glazbene škole Karlovac, obilježavanja blagdana Svetog Nikole, Majčina dana i dana Obitelji, Slunj se može pohvaliti bogatim i zanimljivim sadržajem kako za djecu tako i za odrasle. Veliku zainteresiranost i pozornost privlače i likovne kolonije, koje se u Slunju održavaju od 70-tih godina prošlog stoljeća. U tim kolonijama sudjeluju brojni hrvatski, ali i strani slikari koji se svake godine s oduševljenjem vraćaju i iznova traže ljepotu u čarima Slunja i Rastoka. Prepoznatljiv kulturni događaj su „Folklorni susreti Korduna“ koji se organiziraju svake godine u onom mjestu iz kojeg je kulturno – umjetničko društvo koje je domaćin te godine (Lađevac, Cvitović, Rakovica, Cetingrad, Slunj, Blagaj). Na slunjskom području djeluju četiri kulturno – umjetnička društva (KUD „SV. Duh“ – Blagaj i Pavlovac, KUD „Graničar“- Cvitović, KUD „Lađevčani“- Lađevac i KUD „Korana“ – Slunj) koja njeguju stare običaje, nošenje, ples i pjesmu svoga kraja. KUD „Korana“ zapažen je na brojnim smotrama po izvedbama izvornih običaja, a posebno na Smotri izvornog folkloru Karlovačke županije „Igra kolo“.

Slika 8:KUD „Korana“

Izvor: ZAKUD, http://www.zakud-kazup.hr/?page_id=384 (17.10.2020.)

U Slunju djeluje i Limeni puhački orkestar u sklopu Dobrovoljnog vatrogasnog društva te okuplja sve više djece i mladih. Veliki ponos Slunja su i Slunjske mažoretkinje koje su godinama prekrasna slika domaćem stanovništvu, ali i prolaznicima. Pored svega prethodno navedenog grad Slunj želi obnoviti ali u učiniti poznatima stare zanate kao što su: proizvodnja tkanina i proizvoda od tekstila, lončarenje, kovački, kožarski, klesarski i stolarsko – tesarski zanati te pletenja predmeta od vrbove šibe, licitarstvo, izrada čipke, užadi i šešira. Svi ti zanati su tradicijsko bogatstvo i njihovim prikazom, ali i izradom predmeta za uporabu u svakodnevnom životu, postaju turistički proizvod.

4.2. Ribolovni i lovni turizam

U samom gradu Slunju nalaze se dvije rijeke, Korana i Slunjčica, u okolici grada još dvije, Mrežnica i Glina. Sve četiri rijeke bogate su ribom te su jako privlačne ribolovcima. Slunjčica je bogata potočnom pastrvom, a ostale tri rijeke bogate su drugom bijelom ribom (štuka, klen, podust, plotica i linjak). U Slunju djeluje športsko ribolovno društvo „Slunjčica“ osnovano 1948. godine. Ribolovna područja ŠRD „Slunjčica“ su: rijeka Slunjčica (od izvora u naselju Slušnica do ušća u Koranu u Rastokama), rijeka Korana (od mosta u naselju Korana do izvora Vrelina u naselju Točak - 67 km), rijeka Mrežnica (od izvora na vojnom poligonu do naselja Bjelopetrovići – 22,2 km), rijeka Glina (od izvora u Glinskom Vrelu do naselja Gejkovac kod Velike Kladuše – 25 km), potok Suvača (cijelim tokom se nalazi na vojnom poligonu i utječe u rijeku Mrežnicu – 3 km).

Ribolovno natjecanje Svijet varalica kup održava se u Slunju od 2015. godine. Lovi se isključivo umjetnim mamcima – varalicama, a boduje se jedna živa i zdrava riba – 1 bod. Natjecanje traje 2 dana, a maksimalan broj natjecatelja na stazi je 36. Prvi dan se lovi na Korani i boduje se klen, drugi dan se lovi na rijeci Slunjčici, a boduju se pastrva i lipljan. Kotizacija za natjecanje iznosi 250 kn, a u kotizaciju su uključeni 2 dana natjecanja, 4 obroka te pokloni za svakog natjecatelja. Nagradi fond je 5 000 kn u ribolovnom priboru. Smještaj za natjecatelje se osigurava po cijeni od 100 kn.

Na području grada Slunja aktivno djeluju tri lovna društva: LD „Korana“ Slunj, LD „Sokol“ Slunj i LD „Trčka“ Cvitović. Okolica grada Slunja bogata je raznovrsnom divljači, a najčešće su srne, divlje svinje, trčke, zečevi i patke.

Lovno - sportske igre u Slunju se održavaju od 2000. godine, a sudjeluju društva slunjskog područja (lovačka društva iz Slunja, Cvitovića, Drežnika, Rakovice, Cetingrada). Lovci se natječu u više disciplina: ciljanje puškom risanicom, rad lovačkih pasa, nogomet, šah, potezanje konopa, bacanje kamena s ramena i pripremanje lovačkog gulaša. Igre se održavaju na dvije lokacije, u bivšoj vojarni Kneja i na području lovačkog društva „Trčka“ u Cvitoviću. Pobjednik natjecanja je lovačko društvo koje u svim disciplinama skupi najviše bodova, a najbolje pripremljeni gulaš nagrađuje se posebno. Igre otvara najstariji član društva koje je domaćin hicem iz lovačke puške.

4.3. Manifestacijski turizam

Slunjsko – rastočki fotografski susreti u Slunju se održavaju od 2011. godine. Godine 2019. održavani su u spomen na preminulog ravnatelja Pučkog otvorenog učilišta Slunj Nikolu Živčića. Održavaju se na području Rastoka i cijelog grada Slunja. Na susretu sudjeluje oko pedesetak profesionalnih i amaterskih fotografa iz cijele Hrvatske, a fotografije ostaju Gradu Slunju. U sklopu manifestacije u Pučkom otvorenom učilištu održana je izložba preminulog hrvatskog fotoreportera Tonija Hnojčika, a otvaranju izložbe prisustvovao je njegov sin. Organizatori ove manifestacije su Turistička zajednica grada Slunja i Pučko otvoreno učilište Slunj, a suorganizatori su udruga zagrebačkih fotografa Vedute foto film, podružnica Karlovac i Foto clubSlovin iz Slunja.

Tijekom izrade motocross staze rodila se ideja o osnivanju kluba, te je 20.10.2007. godine osnovan Moto klub „Poskok“. Naziv „Poskok“ se nametnulo jer je područje Slunja poznato po istoimenoj zmiji koja baš na tom području ima najjači otrov. MK „Poskok“ okuplja vozače motora i zaljubljenike u moto sport s područja Slunja, Cetingrada i Rakovice. Od 2008. godine tradicionalno organiziraju moto susret i motocross utrke, te kao gosti ili natjecatelji rado posjećuju i druga natjecanja i događanja vezana uz motore i motosport.

Dani grad Slunja su najveća manifestacija u Slunju koja se održava u gradskom parku na Trgu dr. Franje Tuđmana u samom centru grada. Manifestacija započinje sportskim sadržajima, a najveću pozornost privlači „Izložbeni korzo“ na kojem se održava bogati kulturno -umjetnički i zabavni program. Nastupaju Klapa Slunjanke, mješovita pjevačka skupina Lovor KUD-a Korana, odrasle skupine, dječje folklorne skupine, te se održavaju dječje radionice i dramski program. Pored domaćih KUD-ova, OPG-a, izrađivača suvenira, starih alata i domaćih specijaliteta, svoju kulturu predstavljaju i drugi krajevi Hrvatske, ali i susjedne nam država Bosna i Hercegovina te Italija. Godine 2019. održano je po prvi put natjecanje u pečenju masnice, tradicionalnom jelu tog područja. Pečene masnice su svi mogli kušati, a grad Slunj je dijelio besplatni ručak posjetiteljima. Povodom obilježavanja Dana domovinske zahvalnosti svake godine se održava hodanje „Putevima Oluje“ od Kamenice do Slunja, gdje hrvatski branitelji polažu vijence i pale svijeće ispred spomen ploče poginulim braniteljima koja se nalazi u gradskom parku.

Prije deset godina nedaleko Slunja na rijeci Mrežnici u mjestu Primišlje počeo se održavati glazbeni festival „Momento Demento“. To je festival psihodelične glazbe, čiji posjetitelji dolaze iz svih nacija i kultura. Na festival su dobrodošli kućni ljubimci, te roditelji s malom djecom. Djeca su smještena u području gdje ne dopire jaka glazba, o njima brine devet dadilja, a na raspolaganju su im aktivnosti poput crtanja, društvene igre te vježbe socijalizacije. U sklopu festivala posjetiteljima je osigurano parkiralište na više lokacija, prostor je ograđen te je nemoguć ulazak bez narukvice. Karte se rasprodaju do godinu dana unaprijed, a svake godine festival broji oko 50 000 posjetitelja. Cijene karata se kreću od 300,00/350,00 za festivalsku, 170,00/200,00 kn za vikend kartu (petak, subota, nedjelja) i 100,00 kn za dnevnu kartu (subota, nedjelja). Navedene cijene se odnose na državljane Hrvatske, Slovenije, Bosne i Hercegovine, Srbije, Crne Gore, Kosova i Makedonije. Cijene karata za ostale zemlje se kreću od 190,00 eura za redovnu cijenu kartu do 150,00 eura za kartu u pretprodaji. Ako postoji nemogućnost prisustvovanja festivalu organizatori vraćaju novac ili nude mogućnost prijenosa, zamjene ili prodaje karte. Festival traje osam dana, a organizatori ništa ne prepuštaju slučaju. Svakodnevno na festivalu se nalaze redari, policija, vatrogasci, komunalni radnici koji odvoze otpad, te liječnička ekipa.

4.4. Sportsko – rekreacijski turizam

Zajednica sportskih udruga grada Slunja osnova je 2001. godine. Glavni cilj zajednice je razvitak i promicanje sporta na području grada Slunja i okolice, te uključenje što većeg broja učenika u sportske aktivnosti izvan školske nastave. Zajednica danas broji 12 članica, koje čine raznovrsne udruge i klubovi, te 600 sportaša i sportskih djelatnika. Svake godine grad Slunj iz proračuna izdvaja financijska sredstva za sport, posebno za djelovanje klubova, održavanje igrališta ili sportskih manifestacija. Neki od članova Zajednice su: Nogometni klub „Slunj“, Športsko- ribolovno društvo „Slunjčica“, Kickboxing klub „Tigar“, Kuglački klub „Korana“, Ženski rukometni klub „Drenak“, Moto klub „Poskok“, Kajak i kanu klub „Rastočki mlinari“, Kickboxing klub „Sokol“, Budokai klub „Eugen Kvaternik“ i mnogi drugi.

Kajak i kanu klub „Rastočki mlinari“ utemeljen je 25. travnja 2010. godine. Klub se sastoji od dvije ekipe. Jednu ekipu čine muškarci pod nazivom „Mlinari“, a drugu ekipu čine žene pod nazivom „Mlinarice“. Potencijal za rafting na rijeci Korani prepoznat je i izvan grada Slunja, ali i izvan granica Hrvatske. RastRaft je postalo natjecanje koje je jedan od zaštitnih znakova grada Slunja. Osim adrenalinskog užitka, natjecatelji kojih je svake godine sve više i više uživaju i u ljepoti Slunja. Natjecanje traje tri dana. Organizatori se brinu da je sigurnost na najvišem nivou te je HGSS spreman sva tri dana natjecanja. Također, za sve sudionike su pripremljeni topla hrana i napitci, te besplatni smještaj u sportskoj dvorani. Natjecatelji moraju ponijeti samo vreće za spavanje ili ležaljke, a organizatori im osiguravaju sanitarni čvor, tuševe, te odvojene svlačionice za žene i muškarce. Kotizacija za natjecanje iznosi 25 eura po članu, odnosno 100 eura po ekipi. U kotizaciju su uključeni: suci, pehari za sva tri mjesta, osiguranje utrke, majice za sve članove ekipe, promotivna vrećica, 2 topla obroka (subota i nedjelja) i smještaj u dvorani. Prvi dan održavanje utrke je trening. Svaka ekipa rutu može proći 1-2 puta. Nakon utrke slijedi glazbeni program na obalama Korane. Ulaznice je moguće kupiti na svim prodajnim centrima Eventima-a te putem Interneta ili na sam dan održavanja programa. Cijena dvodnevne ulaznice u pretprodaji iznosi 175,00 kuna, dok je na dan festivala 200,00 kn. Uz kupljenu dvodnevnu ulaznicu kamping mjesto je besplatno. Osim dvodnevne

moguće je kupiti i jednodnevnu ulaznicu ali samo na dan održavanja festivala, te njezina cijena iznosi 100,00 kuna.

Godine 2019. održani su 39. Koranski susreti, odnosno tako zvane slunjske „igre bez granica“. Organizatori susreta koji svake godine privlači sve više posjetitelja iz drugih gradova i država su: Grad Slunj, Turistička zajednica Grada Slunja i Kajak kanu klub „Rastočki mlinari“. Broj ekipa koje mogu sudjelovati je ograničen, a u ekipi mora biti 10 natjecatelja, od čega moraju biti 4 ženska člana. Osim igra za ekipe (raftomet-bacanje po čamcima preko Korane, gađanje loptica u metu, borba „koranskih mornarica“, zadnja kap-najmlađi član ekipe je morao izroniti pivu koju su stariji članovi uz odbrojavanje vremena morali popiti), postoje i pojedinačne igre (skokovi u vodu u dvije kategorije: po ljepoti i izvedbi-najluđi te miss Koranskih susreta) koje su namijenjene kako za članove ekipa tako i za navijače i gledatelje.

Nogometni klub „Slunj“ osnovan je 1973. godine, a od kraja 1970.- tih klub domaće utakmice igra na igralištu „Zubac“ koji ima kapacitet 270 sjedećih i 500 stajaćih mjesta. Nakon Domovinskog rata, u sezoni 2000./2001. nogometni klub Slunj igrao je u 3. HNL. Najveći uspjeh klub je postigao u sezoni 2012./2013. ušavši u Hrvatski nogometni kup. U prvom kolu kupa NK Slunj je na domaćem terenu porazio splitski Hajduk rezultatom 0:4. Tijekom godine na igralištu s umjetnom travom organiziraju turnire. Tako je povodom dana Slunja noćni malonogometni turnir, te turnir veterana koji je uglavnom humanitarnog karaktera. Također u gradskoj dvorani održavaju tradicionalni turnir sela, koji je također humanitarnog karaktera te je cijena ulaznice simboličnih 10,00 kuna.

Od 2011. godine u sklopu održavanja Dana grada Slunja na gradskom igralištu Slunj održava se manifestacija „Sportski ujedinjeni u zdravlju“. Organizator je Crveni križ Slunj, a osim organizatora svoje aktivnosti djeci prezentiraju i Kickboxing klub „Tigar“, Ženski rukometni klub „Drenak“, Dobrovoljno vatrogasno društvo Slunj, Nogometni klub „Slunj“ i Komunalno društvo „Lipa“. Manifestacija je namijenjena za djecu od 5 do 15 godina, te svake godine okuplja od 40 do 50 djece koja isprobaju kako je biti vatrogasac, odigraju rukomet, nogomet, te nauče osnovne pokrete kickboxinga. Volonteri Crvenog križa pokažu djeci pružanje prve pomoći te reanimaciju, a na polju komunalnog društva slažući puzzle naučili su kako se razvrstava otpad. Između polja

djeca se osvježe vodom i zdravim grickalicama koje svake godine osigura lokalna voćarna. Na kraju manifestacije djeci se dodjeljuju majice, diplome i medalje.

Kuglački klub „Korana“ osnovan je 1951. godine. Unatoč Domovinskom ratu i progonstvu klub ne prestaje s radom. Godine 2019. osvojili su naslov prvaka 2. HKL te se sada natječu 1. HKL. Rad kluba je preporođen kada je prije pet godina izgrađena automatska kuglana „Šanac“. Klub najveću pažnju posvećuje mladima, te tijekom cijele godine organiziraju turnire u kojima sudjeluju svi, od najmlađih do najstarijih. Prilikom proslave 70. obljetnice postojanja kluba bit će izdana knjiga o povijesti kluba.

Tradicionalna slunjska natjecateljska biciklijada organizira se u sklopu manifestacije Dani grada Slunja. Start biciklijade je ispred kuglane „Šanac, a podijeljena je u dvije skupine. Prvu skupine čine djeca do 12 godina za koje je dužina rute 2 kilometra, dok drugu skupine čine odrasli, od 12 godine, čija ruta je dugačka 4 kilometra. Nagrade su osigurane za prva tri mjesta za žene i muškarce, te najstarijeg i najmlađeg sudionika, dok svi sudionici dobivaju majicu i vodu.

Turistička zajednica grada Slunja organizira Bike Weekend „Tour de Slunj“. Manifestacija traje dva dana. Prvi dan je biciklijada za djecu do 12 godina, za koje nema kotizacije. Ruta je dugačka 7,5 kilometara, a nakon vožnje za djecu su organizirane dječje radionice te ručak. Svi sudionici biciklijade dobivaju majicu i poklon iznenađenja. Drugi dan je biciklijada za odrasle. Dužina rute je 37 kilometara, od čega je 27 kilometara asfalt, a 10 kilometara makadam. Kotizacija iznosi 50,00 kn, a uključuje majicu, okrepu, ručak i obilaska Rastoka uz stručno vodstvo.

Turistička zajednica grada Slunja u suradnji s Atletskim klubom Plitvice organizirala je 2019. godine prvu utrku pod nazivom „Rastoke Trail“. Utrka ima dvije staze, jedna je dugačka 12 kilometara, a druga 7 kilometara. Za dugu stazu prijavilo se 153 natjecatelja, od čega je dvoje natjecatelja bilo iz Bosne i Hercegovine, a 151 natjecatelj iz Hrvatske. Za kratku stazu prijavilo se 107 natjecatelja. Jedan natjecatelj iz Bosne i Hercegovine, 3 natjecatelja iz Norveške i 103 natjecatelja iz Hrvatske. Staze su označene reflektirajućim trakama i raznim oznakama. Za dužu stazu organizatori su osigurali nekoliko okrepa, dok je na kraćoj stazi jedna okrepa. Startni paket uključuje besplatan obilazak Rastoka uz lokalnog vodiča, maramu utrke, pehare za pobjednike, elektronsko mjerenje vremena, nepovratni startni broj,

magnezij direkt, okrepu, obrok nakon utrke s pravom izbora (vegetarijanski ili s mesom), medalje i prvu pomoć za sve sudionike, fotografe tijekom utrke te DJ-a prije, za vrijeme i nakon utrke.

Međunarodna biciklistička utrka CRO Race sastoji se od 6 etapa. Druga etapa startala je 2019. godine iz Slunja prema Zadru. Bicikliste je pozdravio gradonačelnik Slunja, te im zaželio sretnu i uspješnu rutu do Zadra i prerezao startnu vrpcu. Prije samog starta biciklisti su prošli kroz Rastoke, pokraj starog grada, preko Moćanovog mosta i Trga Zrinskih i Frankopana. Utrka je cijelo vrijeme snimana iz zraka i kopna, te se prenosila na TV-u u 180 zemalja, čime je grad Slunj dobio izvrsnu priliku za promociju svojih prirodnih ljepota i znamenitosti.

5. PROMOTIVNE AKTIVNOSTI TURISTIČKE ZAJEDNICE SLUNJA

Osim raznim letcima i brošurama koje se mogu dobiti u TZ Slunj, grad se promovira putem Internet stranice, društvenih mreža, te putem Radio Slunja. Brošure imaju oko pedesetak stranica, a sadrže sve važne informacije za posjetitelje Slunja i Rastoka. Napisane su na četiri jezika: hrvatski, engleski, njemački i kineski. Početna strana svake godine sadrži slike koje prikazuju Slunj, Rastoke i okolicu. Grad Slunj provodi projekt „Vodene tajne Slunj“ te je u sklopu tog projekta izrađena i nova Internet stranica Turističke zajednice Slunja koja sadrži informacije o Rastokama, Slunju, aktivnom odmoru, gastronomiji i smještaju, te informacije o javnim objektima (banke, mjenjačnice, trgovine, suvenirnice,...) koje turisti koriste. U odnosu na prethodnu stranicu, novost je virtualna šetnja i zone posjeta. Također nude i mogućnost angažiranja turističkog vodiča licenciranog za Karlovačku županiju. Cjenik Rastoka napisan je na dva jezika, hrvatski i engleski, dok su pravila posjećivanja napisana na tri jezika, hrvatski, engleski i njemački. Osim ljepota Rastoka, TZ Slunj pod stavkom „Zanimljivosti u okruženju“ predlaže i okolicu Slunja (Aquatika, Baraćeve spilje, Nacionalni park Plitvička jezera i stari grad Cetin). Grad Slunj ostvaruje veliku promociju i putem društvenih mreža, Facebook-a i Instagram-a, dok putem Radio Slunja promoviraju restorane i sobe za iznajmljivanje.

6. MOGUĆNOST BUDUĆEG RAZVOJA TURIZMA U GRADU SLUNJU

Grad Slunj ima pozitivne predispozicije za sve veći razvoj turizma. Tome najviše pridonose Rastoke, koje zajedno s Starim gradom i Napoleonovim magazinom čine trokut koji bi dodatnom valorizacijom i povezivanjem doveo grad Slunj na dodatnu turističku razinu. Preko Trga Zrinskih i Frankopana uz rijeku Slunjčicu do Starog grada vodi cesta kojom ne prometuju automobili. Međutim, od Starog grada do Napoleonovog magazina vodi izuzetno prometna cesta, koja se dalje nastavlja do još prometnije državne ceste D1 koju je potrebno prijeći kako bi se došlo do Rastoka. Dio problema je riješen izgradnjom pločnika od Starog grada do ceste D1, međutim prelazak preko spomenute ceste i dalje je problem. Osim što stvara probleme turistima, stvara probleme i domaćem stanovništvu dok čekaju da turisti prijeđu cestu, čime se stvaraju kolone. Taj problem će biti riješen projektom koji predviđa izgradnju visećeg mosta od Napoleonovog magazina, preko rijeke Slunjčice do šetnice koja vodi u Rastoke. Time bi se turistima omogućilo razgledavanje kulturno – povijesnih znamenitosti i prirodnih ljepota Slunja bez buke automobila. Također, veliku ulogu u daljnjem turističkom razvoju grada Slunja ima i najavljena izgradnja obilaznice (brza cesta Karlovac – Slunj – Plitvička jezera –Udbina – Sv. Rok). Izgradnjom navedene obilaznice rasteretio bi se cestovni promet državne ceste D1 koja prolazi pored Rastoka i kroz sami centar grada. Rasterećenje centra grada i Rastoka predviđa se i izgradnjom parkirališta kod Napoleonovog magazina. Samim time smanjilo bi se štetno djelovanje automobila i drugih motornih vozila na onečišćenje Rastoka, te rijeka Korane i Slunjčice.

Osim atrakcija u samom Slunju, dodatnim uređenjem i približavanjem Slunju je i vrelo rijeke Slunjčice, koje je za sada turistički nedovoljno iskorišteno. „Jedini objektivno vrlo atraktivni lokalitet koji bi privlačio veći turistički interes je vrelo Slunjčice, do kojeg je usto razmjerno lako doći, jer se nalazi sasvim blizu ceste D-1. Stoga bi postojeću slabo uređenu stazu do njega trebalo primjereno urediti, pristup vrelo označiti

putokazima te urediti u prvoj fazi bar nekoliko parkirališnih mjesta uz usku lokalnu cestu do dijela naselja Slunjčica.“⁷

Izgradnjom dodatne infrastrukture, restorana, ali i sve većim bavljenjem lokalnog stanovništva privatnim iznajmljivanjem, svake godine grad posjećuje sve više i više turista. Osim samog grada, potencijale za razvoj ruralnog turizma imaju i okolna područja koja turistima mogu ponuditi odmor u prirodi i aktivni odmor. To dokazuju i sve više kuća za odmor koje se nalaze u blizini grada, a opet su okružene prirodom. Ciljevi grada Slunja su unaprjeđenje kvalitete života u skladu s održavanje prirodnih ljepota, uređivanje obala rijeka, biciklističkih staza, šetnica, gradskih parkova i trgova. „Ovo područje idealno je za razvoj poduzetništva, poglavito orijentiranog turističkoj ponudi (seoski, lovni, ribolovni, sportski i kulturni turizam) upravo zbog privlačna krajobraza s neponovljivim prirodnim resursima, ljepote rijeka, zelenila, kordunskog krša i bogatstva povijesnog naslijeđa u umjerenoj klimi.“⁸

⁷Klarić, Z., Horak S.: op.cit., str. 13.

⁸ Bogović, I., *Biseri Korduna*, Večernji list 2008., str 7.

7. ZAKLJUČAK

Razvoj grada Slunja započinje 1323. godine kada kralj Karlo Robert obitelji Frankopana daruje Drežničku županiju. Nakon uspostave vojne granice stanovništvo gubi slobodu, postaju vojni obveznici čime je prekinut gospodarski razvoj. Nakon reorganizacije Vojne Krajine, započinje ponovni razvoj grada Slunja, počinju se graditi mlinovi u Rastokama, a samim time mlinarenje postaje glavna djelatnost. Početkom 19. stoljeća za vrijeme Francuske vladavine u Slunju se grade ceste, mostovi, vojni magazini i drugi objekti. Nakon Francuske slijedila je Austrijska vladavina. Za vrijeme austrijske vladavine gradile su se škole, civilne ustanove i obnavljala se infrastruktura. Ukidanjem Vojne krajine započinje urbanizacija grada Slunja, te on postaje tranzitno naselje. Razvoj grada je prekinut okupacijom 1991. godine, koja je završila 05. kolovoza 1995. godine.

Danas se grad Slunj nalazi u Karlovačkoj županiji. Ratom uništeno gospodarstvo još uvijek se razvija, a razvoj se najviše očituje u turizmu, poljoprivredi i malom poduzetništvu. O tome najviše govori činjenica da se sve više lokalnog stanovništva bavi turizmom, odnosno iznajmljivanjem soba i apartmana, te kuća za odmor. Dodatni razvoj turizma potaknulo bi i uređenje sad već zapuštenog objekta, koji je nekada bio hotel. „Legenda u stijeni“ kako ga nazivaju lokalni stanovnici, nalazi se na ulazu u grad Slunj na stijeni iznad Rastoka, s pogledom na Stari grad, a od centra grada udaljen je svega 500 metara. Izgradnjom i uređenjem dodatnih receptivnih kapaciteta, kao naprimjer spomenutog hotela, smještajni kapaciteti u Slunju podignuli bi se na višu razinu i samim time privukli više posjetitelja i gostiju. Također, kao jednu od najvažnijih predstavnika povijesti grada Slunja trebalo bi dodatno urediti i gradinu, odnosno Stari grad. Tu je i jedno od najljepših vrela u Republici Hrvatskoj, vrelo Slunjčice, turistički neiskorišteno. Osim što se do njega može doći automobilom, postoji put kroz šumu koji od Slunja vodi do vrela. Uređenjem i označavanjem tog puta turistima bi se omogućila još jedna mogućnost bavljenja aktivnim odmorom. Modro – zelena boja vrela i netaknuta priroda svakako su privlačne turistima, međutim put do vrela s glavne ceste je neuređen, neoznačen i zapušten, a oko samog vrela nalaze napuštene i porušene mlinice. Jedan od problema je i taj što uz glavnu cestu nema ni primjerenog mjesta za parkiranje. Podizanjem receptivnih

kapaciteta na dodatnu razinu i privlačenjem većeg broja turista, potrebno je na veću razinu podignuti i gastronomsku ponudu. Tome pridonosi novo izgrađeni i otvoreni restoran Ambar. Međutim gastronomska ponuda u samim Rastokama ima prostora za napredak i poboljšanje, te pružanje turistima kvalitetne gastronomske ponude. Sve prethodno navedeno obuhvaća projekt „Vodene tajne Slunja“. Tim projektom predviđeno je ulaganje u Značajni krajobraz Slunjčice kako bi se povećale zone posjeta turista i kako bi im se kroz organizirane posjete, putokaze i interpretacijske ploče omogućilo slobodnije kretanje. Projekt obuhvaća i novu te unaprijeđenu turističku infrastrukturu (novi drveni pješački most, nova šetnica, info – centar u Rastokama, rekonstrukcija mosta Sv. Ivana, viseći mostovi koji će omogućiti kružni obilazak Rastoka). Rastoke kao najveći predstavnika Slunja, trebaju biti polazna i završna točka posjetitelja, te se je potrebno fokusirati na potrošnju turista u samim Rastokama i omogućiti im kupnju suvenira i lokalnih proizvoda. Osim što je potrebno sagledati potrebe turista i zadovoljiti njihove želje, s druge strane Rastoke su naselje u kojima živi lokalno stanovništvo koje ima svoj ritual življenja. Dakle, potrebno je i zaštititi lokalno stanovništvo od ometanja posjetitelja.

Iako je grad Slunj malo poznat grad pun je potencijala za razvoj turizma i gospodarstva. Razvoj turizma fokusiran je na poboljšanje života stanovnika grada Slunja i Rastoka, ali bez narušavanja prirodne i kulturne baštine. Kroz cijelu godinu održavaju se razne manifestacija, kako za djecu tako i za odrasle. Manifestacije privlače domaće, ali i strane turiste. Osim manifestacija najčešći razlog posjeta su i Rastoke, koje se sve više obnavljaju i turistima pružaju cjeloviti turistički proizvod. Od starih, potrganih i neupotrebljivih mlinova nastali su novi, uređeni, ali prije svega upotrebljivi mlinovi koji na turiste ostavljaju poseban dojam. Osim Rastoka i smještaja u gradu, turistima se nudi i smještaj u prirodi, te mogućnost aktivnog odmora (lov, ribolov, planinarenje, rafting, biciklizam, nordijsko hodanje). Sve aktivnosti prethodno navedene zadržavaju postojeće turiste, ali privlače i nove turiste da otkriju čari prirode, odmora i rekreacije u Slunju.

POPIS LITERATURE

KNJIGE:

Bogović, M., Slunj i njegova Crkva u prošlosti i sadašnjosti, Gospić – Slunj, 2015.

Klarić, Z., Horak, S.: Razvoj turizma na području značajnog krajobraza Slunjčica, Zagreb, 2010.

Pirjevec, B.: *Turizam-jučer,danas, ...*, Veleučilište u Karlovcu, Karlovac, 2008.

Žalac, T. : *Rastoke na slapovima Slunjčice*, Regionalni zavod za zaštitu spomenika, Zagreb, 1990.

BROŠURE:

Hrastić, N., : *Biseri Korduna*, prilog Večerenjeg lista, 2008.

INTERNET STRANICE:

Turistička zajednica grada Slunja, <http://slunj-rastoke.hr/>(10.03.2019.)

Grad Slunj, <https://www.slunj.hr/>(25.04.2019.)

Potpisi krajeva, <https://potpisikrajeva.wordpress.com/2014/06/30/slunj-rastoke-korana-i-mreznica/>(10.06.2019.)

Portal za kulturni turizam, <http://www.kulturni-turizam.com/hrv/sadrzaj/slunj/2768/opsirnije/>(13.06.2019.)

Wikipedia, <https://hr.wikipedia.org/wiki/Slunj> (11.08.2019.)

Župa Presvetog Trojstva, <https://www.slunj-crkva.hr/> (03.09.2019.)

Lički sportaši, <https://forum.nasa-lika.com/index.php?topic=74.20> (09.09.2019.)

Naturaviva,

http://www.naturaviva.hr/Karlovac_media/Slunjica_strucna_podloga.pdf(25.09.2019.)

)

Turistički centar Mirjana-Rastoke, <https://mirjana-rastoke.com/>(02.11.2019.)

Karlovački.hr, <http://karlovacki.hr/>(12.06.2019.)

BURO247, <https://www.buro247.hr/lifestyle/gastro/kod-rastoka-se-otvorio-novi-restoran-meni-je-osmislio-mate-jankovic-i-izgleda-obecavajuce.html>(30.10.2019.)

EUROPIAN BEST DESTINATION,

<https://www.europeanbestdestinations.com/croatia-travel-guide/best-hidden-gems-in-croatia/> (20.10.2019.)

Hrvatski vojnik, <https://hrvatski-vojn timer.hr/?s=vojni+poligon+eugen+kvaternik>, (23.03.2020.)

MORH, <https://www.morh.hr/?s=vojni+poligon+eugen+kvaternik>, (23.03.2020.)

H-ALTER, <http://www.h-alter.org/vijesti/vojni-poligon-eugen-kvaternik-je-poput-drzave-u-drzavi>, (24.03.2020.)

Crorivers, <https://crorivers.com/korana/>, (24.03.2020.)

POPIS TABLICA

Tablica 1: SWOT analiza značajnog krajobraza Slunjčica.....	16
Tablica 2: Dolasci i noćenja turista 2016. i 2017. godine.....	26

POPIS ILUSTRACIJA

Popis slika

Slika1: Grad Slunj i Rastoke	2
Slika 2: Ganjac	9
Slika 3: Mapa posjeda Slovin Unique Rastoke	10
Slika 4: Napoleonov magazin	13
Slika 5: Crkva Presvetog Trojstva.....	14
Slika 6: Izvor rijeke Slunjčice	16
Slika 7: Restoran Ambar.....	19
Slika 8: KUD "Korana"	28

Popis grafikona

Grafikon1: Vrste smještajnih jedinica od 2016. do 2019. godine	23
Grafikon 2: Noćenja turista po objektima od 2016. do 2018. godine	24
Grafikon 3: Usporedba dolaska i noćenja turista prema zemljama 2016. i 2017. godine.....	25
Grafikon 4: Usporedba dolaska i noćenja turista prema vrsti turista od 2014. do 2018. godine.....	27